N°. 4. Donderdag 23 Januari 1913. 13de Jaargang.

Het Koloniaal Weekblad

Orgaan der Vereeniging OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang."

Abonnementsprijs per jaar:
Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling . f 2.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland . . . . „ 4.—
Afzonderlijke nummers . . . . „ 0.05

Prijs der Advertentiën:
Per vakje . . . . f 2.—
Bij contract reductie.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424,* beiden DEN HAAG.

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, of zij die VERHUIZEN worden verzocht hiervan bericht te zenden aan den Administrateur, Verhulststraat 51, Den Haag.

In Memoriam.

Generaal-Majoor J. W. STEMFOORT. †

Op 18 dezer overleed te 's-Gravenhage de oud-Generaal-Majoor J. W. Stemfoort, wiens eervolle loopbaan in het Ned.-Indische leger van zoo algemeene bekendheid is, dat wij die hier niet in herinnering behoeven te brengen. Gepensionneerd zijnde wijdde hij ook hier te lande zijne krachten aan de belangen van Ned.-Indië, o. a. eenige jaren als voorzitter der Vereeniging Moederland en Koloniën. De overledene was een ijverig lid van de Orde van Vrijmetselaren en als zoodanig regent der Louise-stichting, hetgeen bij zijn groeve in waardeerende woorden herdacht werd door de heeren S. M. Hugo van Gijn en J. H. Pijnacker Hordijk.

Resident A. J. CH. DE NEVE. †

Op 55-jarigen leeftijd stierf 17 dezer te 's-Gravenhage de oud-Resident A. J. Ch. de Neve, die zich vooral bij de Atjehsche expeditie in 1904 onderscheidde, zoo ook als ass.-resident te dier plaatse, waarvoor hij zoowel met de Mil. Willemsorde als met de Nederl. Leeuw werd begiftigd.

Een tweetal Ingezonden stukken.

Het lijkt ons niet ondienstig op de beide volgende opmerkingen — blijkbaar van deskundigen — in de N. Rott. Ct. van 21 dezer opgenomen, ook hier de aandacht te vestigen:

Proeven met berggeschut.

In enkele Indische bladen kwamen berichten voor, vermeldende de plaats gehad hebbende vergelijkende proeven met berggeschut van Krupp en Ehrhardt. Uit deze berichten, in verband met enkele ontvangen particuliere mededeelingen, valt te concludeeren, dat geen der beide geschutsoorten aan de gestelde eischen heeft voldaan.

Wanneer men nu weet:

1e. dat men reeds sinds 1901 bezig is met het zoeken naar een voor Indië geschikt bergkanon;

2e. dat men nu, na 12 jaar, nog niet tot eene beslissing is gekomen;

3e. dat de firma Schneider, naar verluidt van berichten, zelf van verdere concurrentie heeft afgezien;

4e. dat nu natuurlijk nieuwe proefnemingen zullen moeten plaats vinden, die, in verband met de voor Indië, als gewoonlijk, gestelde, en onmogelijk alle te vervullen eischen, wel weder niet het gewenschte resultaat zullen opleveren;

5e. dat met het bestellen van het nieuwere proefgeschut ook vele maanden zullen heengaan, terwijl dan nog de proeven minstens een half jaar schijnen te moeten duren;

6e. dat in dien tijd een integreerend deel van het Indische leger in volkomen onslagvaardigen toestand verkeert;

dan rijst bij mij de vraag:

Hoe is het mogelijk, dat de regeering het durft te bestaan, in dezen tijd, waarin, evenmin als in Europa, in Indië, een optreden tegen een buitenlandschen vijand is uitgesloten, 't voornaamste deel der artillerie, toch al niet overmatig sterk, te onthouden, wat zij zoo noodig heeft en al maar door proeven laat nemen. En verder:

Waarom wordt niet telegraphisch de last gegeven binnen 3 maanden uit de voorhanden proefkanonnen een keuze te doen, opdat onverwijld tot aanschaffing der noodige batterijen kan worden overgegaan?

Er zijn voorbeelden, dat al te groote omzichtigheid de wijsheid bedriegt.

Een nog langer talmen brengt de veiligheid van Java in ernstig gevaar en aan dit feit ergert zich menig rechtgeaard vaderlander en ook o. a.

Uw dw. dr.: X.

De Ingenieur in Indië.

Er is voor de ingenieurs in gouvernementsdienst in Ned.-Indië een nieuwe traktementsregeling vastgesteld, waarbij het aanvangstraktement verhoogd is en de periodieke verhoogingen gewijzigd zijn.

Daarbij moet bepaald zijn, dat de tegenwoordige ingenieurs desverlangd op de oude regeling kunnen blijven doordienen.

Dit kwam vreemd voor en bracht ons aan het rekenen en nu bleek het volgende:

Volgens de oude regeling werd als adj. ingenieur aangevangen op *f* 3000 's jaars; na 2 jaren dienst werd als ingenieur *f* 4200 verkregen, waarna drie tweejaarlijksche verhoogingen van *f* 600 's jaars en 5 driejaarlijksche verhoogingen van *f* 1200 's jaars volgden.

Bij een onafgebroken diensttijd van 20 jaren zonder buitengewone sprongen, zou men in totaal *f* 135.600 ontvangen en een pensioen van *f* 2550 's jaars verkregen hebben.

Ingevolge de nieuwe regeling wordt als ingenieur aangevangen op *f* 3600 's jaars; na 2 jaren dienst wordt dat op *f* 4800 gebracht, waarna 4 driejaarlijksche verhoogingen van *f* 900 en 3 driejaarlijksche van *f* 1200 's jaars volgen.

Volgens deze regeling zal in gelijke omstandigheden als voren bedoeld na 20 jaren *f* 135.000 zijn ontvangen en een pensioen van *f* 2400 zijn verworven.

Bij langer doordienen blijft het voordeel aan de zijde der oude regeling.

Onder de werking der oude regeling is het ingenieurskorps in Indië gedeeltelijk verloopen. Hoewel dit in de eerste plaats mag worden toegeschreven aan de betere positie, die wegens den vooruitgang der techniek en de daarmede gepaard gaande hoogere studie-eischen de ingenieur in de maatschappij is gaan innemen en de groote vraag naar bekwame ingenieurs wegens de enorme vlucht, die de industrie nam en den uitgebreiden bouw van utiliteitswerken, zoo valt het niet te betwijfelen, dat de sterk gestegen levensstandaard in Indië, naast den niet geringen druk der sedert eenige jaren ingevoerde belastingen op het inkomen, de woninghuur en de vervoermiddelen er toe hebben bijgedragen om de betrekking van gouvernements-ingenieur in Indië minder gewild te maken. Matig berekend bedraagt die belasting over de 20 jaren van vorenbedoeld inkomen plm. *f* 7000.

Wellicht zullen eenige jongelieden zich laten verlokken door de studietoelage, die bereids door de wet is vastgesteld, maar waarvan de uitvoering nog op zich laat wachten, en hoe lang nog, maar is het wel te verwachten, dat men op hen ook blijvend zal kunnen rekenen, wanneer ze zijn gekomen onder de werking eener regeling, die ten slotte nog ongunstiger uitkomsten geeft dan de oude.

In trouwe, dat is nauwelijks aan te nemen en wij zijn dan ook van meening, dat ook hier weer de zuinigheid de wijsheid zal bedriegen en dat goede krachten slechts door een behoorlijke positieregeling zijn te behouden.

Het kan niet anders of een schijnbare verbetering als de onderwerpelijke moet al heel spoedig tot teleurstelling leiden.

Een Belanghebbende.

Een belangwekkende Voordracht.

Woensdag 22 dezer hield Dr. Wilh. Schüffner te Amsterdam voor een uitgebreide schare van belangstellenden een rede over: „Die Tropenhygiëne und ihre Probleme", voornamelijk naar aanleiding der toestanden in Deli.

Uit het verslag daarvan in het Alg. H.blad ontleenen wij het volgende:

„Toen voor 25 jaar de tropenhygiëne opkwam, bemoeide zij zich het eerst met de vraag, waarom de omstandigheden in de tropen zoo slecht waren. Men dacht aan klimaat en stofwisselingsinvloeden. Later leerde men de slaapziekte, gele koorts, enz. kennen en ernstige ziekten beschouwen als oorzaken der groote sterfte. De wetenschap zoekt nu naar middelen, deze ziekten te bestrijden. Het klimaat speelt geen rol meer.

De tijd is nog niet daar om de tropen voor het witte ras te veroveren; eerst moet men er een dragelijk oord voor de inboorlingen van maken. De bevolking leeft in haar samenhang in dorpen etc. in evenwicht. Neemt men een groep, bv. de arbei-

ders, er uit en brengt ze onder schijnbaar gelijke omstandigheden dan gaat het evenwicht verloren en ziet men groote sterfte optreden.

In Europa vertoont de landbouwarbeider een geringe sterfelijkheid, in de tropen daarentegen gaat hij zonder hygiënische hulp te gronde. Spr. noemt als voorbeeld de Sinembah-Mij., die 7000 arbeiders in dienst heeft. Men heeft bij deze onderneming in de laatste decenniën de sterftecijfers enorm zien wijzigen.

Van 1890 tot 1896 bedroeg de sterfte 74 per mille, terwijl men 8 per 1000 verwachten mocht. Er is een sterke wisseling in de sterfte. In dat tijdperk stond alleen de kinine ten dienste van den arts, overigens was hij machteloos. Dit spreekt vooral, als men weet, dat in den oorlog van 1870 de sterfte slechts 30 per duizend bedroeg.

Van 1896—1904 stierven 43 van iedere duizend arbeiders. Juist in dezen tijd leerde men de beri-beri beter kennen en bestrijden. Het sterftecijfer wordt reeds constanter, wisselt minder in de verschillende jaren.

Spr. besprak achtereenvolgens verschillende tropische ziekten, zoo o. a. de beri-beri. Vóór 1897 was ook dit een plaag. In 1897 stierven 23.6 promille aan beri-beri, evenveel als aan dysenterie. Men heeft evenwel de beri-beri spoedig onderdrukt en tot bijna niets teruggebracht. Dit bewijst, dat men deze ziekte in den wortel heeft aangetast.

Het is een zenuwziekte. Het inzicht in 't wezen is verschillend. Tegenover de infectieuse opvatting staat die van de slechte voeding, welke laatste meening door spr. en Kühn sterk verdedigd wordt. Slechte behandeling der voeding kan elementen wegnemen, die voor het lichaam onontbeerlijk zijn. De rijst kan te sterk en dan worden van de zemelen; er treedt dan beri-beri op, wanneer men uitsluitend rijst eet. Men heeft deze ontdekking aan Eykman te danken. Hij nam dierproeven met kippen. Er moet in de zemelen een stof voorkomen, die in 't lichaam niet gemist kan worden.

De ziekte treedt bij de dorpsbevolking zelden op; men verbouwt de rijst zelf en stampt ze eveneens zelf; een deel der zemelen gaat verloren, evenwel niet veel, daar het stampen te veel moeite kost en daarom beperkt wordt. Het zilvervlies blijft grootendeels aan de rijst.

De rijst der arbeiders, gevangenen en soldaten, wordt anders bewerkt; vandaar het optreden der beri-beri bij deze groepen, terwijl de dorpsbevolking minder aan de ziekte ten offer valt.

Het is rationeel te denken, dat het polijsten der rijst het bederf tegengaat. Daarmee neemt men evenwel een voor het leven noodzakelijk element weg. De geschiedenis bewijst dat deze opvatting juist is. Het zijn de machines, die in den grond der zaak alles op hun geweten hebben. In het midden der vorige eeuw kende men in Japan b.v. de beri-beri nog niet. Na de invoering der machines en het uitgebreide bewerkingsprocédé begon de ellende. De ziekte reisde als het ware met den trein. In 1860 kwam in het Indische leger zoo goed als geen beri-beri voor. In 1869 bedroeg het aantal lijders 263, in 1881 reeds 4000 en in 1885 klom dit bedrag tot 8800. Elders nam men hetzelfde verschijnsel waar.

De beri-beri is, herhaalt spr., een ziekte, inhaerent aan de invoering der machines, een kwaal dus van den nieuwen tijd. Ze zal moeten verdwijnen als de vroegere behandeling weer ingevoerd wordt. In 1897 paste de Sinembah-Mij. de gemengde voeding toe; groenten en vleesch werden naast rijst aan de arbeiders verstrekt. De sterfte daalde aanmerkelijk. Toch kwamen nog meerdere gevallen voor; de sterfte evenwel nam af. Men nam toen zijn toevlucht tot het gebruik van „roode" rijst, d. w. z. de minder zorgvuldig bewerkte, waarvan het zilvervliesje niet geheel verwijderd was.

Uit de resultaten bleek, dat de goede soort rijst nog betere diensten bewijst dan de gemengde voeding. Dit klopt met Eykman's aanwijzingen.

Ook de ouderdom der rijst speelt een rol; in ouden toestand gaat meer en gemakkelijker het zilverhuidje verloren.

Spr. illustreert zijn betoog nog met een voorbeeld. Zijn beste Javaansche helper werd ziek aan beri-beri, ofschoon hij dezelfde rijst gebruikte als het overige personeel. Bij onderzoek bleek, dat de fijnproever zijn portie liet overstampen, omdat hij meer van de glanzende witte soort hield.

Spr. beschouwt het als een bewijs te meer voor zijn stelling, dat het de verwijdering van een, zich in de zemelen bevindende, stof is, die aanleiding geeft tot het optreden der aandoening.

Beri-beri komt ook voor als naziekte van typhus, dysenterie en cholera. Spr. schrijft dit toe aan het strenge diëet, dat weer de rijst als hoofdvoedingsmiddel aanvaardt.

Ondanks alles evenwel heeft de tropen-hygiëne ontzaglijke vorderingen gemaakt.

Zij heeft daarvoor steun noodig, van de planters, de regeering, ja van iedereen. Maar bovenal van de wetgeving, die tot het volgen van bepaalde voorschriften moet dwingen. Zonder diens dwang was het nooit gelukt, onder de arbeiders in Deli zulke schitterende resultaten te bereiken.

Wat de vrijheid of liever bandeloosheid op dit gebied beteekent, bewijst het hooge sterftecijfer der inboorlingen.

Er vallen in de tropen nog groote triomfen te vieren, indien de tropen-hygiëne slechts de wegen bewandelt, die spr. dezen avond gewezen heeft.

De rede werd levendig toegejuicht. De voorzitter, Dr. Katz, bedankte voor de leerrijke en boeiende voordracht." Aldus besluit bovengenoemd blad.

Uit de O.-I. Mail.

Maatregelen tot wering van het pestgevaar. De uitgaven welke de regeering zich in 1911 getroost heeft tot wering van het pestgevaar, beloopen een zeer hoog bedrag, zoo schrijft De Javabode van 23 Dec. jl. en vervolgt: Voor zoover thans bekend, is het bedrag van *f* 3.600.000 dat in genoemd jaar noodig werd geacht voor den geneeskundigen dienst, overschreden met meer dan vier millioen, welke overschrijding, behalve door de voortdurende toeneming van het aantal verpleegden in de krankzinnigengestichten en door de vergoeding van het Leger des Heils uitgekeerd voor de verpleging van leprozen in het gesticht te Pelantoengan (residentie Semarang), veroorzaakt is door de buitengewone maatregelen in genoemd jaar genomen ter bestrijding der pest.

In de afdeeling Malang zal de woningverbetering als middel ter bestrijding en voorkoming der ziekte met kracht ter hand worden genomen. De kosten om in het daarvoor in aanmerking komende gedeelte dier afdeeling de beoogde verbetering tot stand te brengen, zijn geraamd op één millioen te verwerken in vier jaren, zoodat voor 1913 noodig is een bedrag van *f* 250.000.

Tot dusver geschiedde het vormen en bakken van dakpannen ter vervanging van de gebruikelijke bedekking van atap, in desadienst door de bevolking, welke verplichting aanleiding heeft gegeven tot ernstige klachten, daar zij daarvoor gemiddeld één dag op de zeven moet uitkomen naast hare gewone heeren- en desadiensten. Waar het thans niet meer, zooals aanvankelijk werd verwacht, een tijdelijken noodmaatregel geldt, de woningverbetering indirect ook ten goede komt aan de overige niet door de gevreesde ziekte geteisterde bevolking van den archipel, terwijl eindelijk het bakken van pannen door desadienstplichtigen, waarvan 't grootste gedeelte niet geoefend is in dat werk, weinig economisch is, is besloten het werk voor rekening van het land te doen verrichten. Intusschen moet de verbetering der woningen zelve en de verschaffing van de daarvoor noodige bamboe door de bewoners geschieden, die van de woningverbetering niet alleen in hygiënisch opzicht profijt trekken, maar ook de waarde hunner woningen zien stijgen.

Evenals tot nog toe het geval was, zullen de Inlanders, die voldoende gegoed zijn om alle kosten van de verbetering hunner woningen te dragen, daarmede belast blijven.

***

Omtrent de reis van Dr. Terburgh naar Paree, vernam de N. Soer. Crt.

Voor zoover is kunnen worden nagegaan, hebben zich te Papar, aan de spoorbaan tusschen Kediri en Kertosono, een paar pestgevallen voorgedaan. Het is echter bijna met zekerheid te zeggen, dat dit geïmporteerde gevallen waren, dus geen personen, die de besmetting te Papar hebben opgedaan.

Ook zijn er nog geen teekenen, die wijzen op het heerschen van rattenpest te Papar.

Wel is het vrij zeker, dat Goerah, een plaatsje tusschen Kediri en Paree, wegens pest besmet zal

worden verklaard, zoodat de uitvoer van sommige artikelen aan de gewone bepalingen is onderworpen. Ter aanzien van andere plaatsen ten noorden van Kediri, behooren, naar het oordeel der bevoegde autoriteiten, vooralsnog geen bijzondere maatregelen te worden getroffen. Dit neemt niet weg, dat men de geheele streek bijzonder in 't oog houdt, teneinde bij een minder gunstige wending van den toestand dadelijk te kunnen ingrijpen.

***

Hoe dieren, vooral varkens, door deze ziekte worden aangetast, lezen wij in de Sum. Post:

De varkenspest blijft hevig op de Karo-Hoogvlakte van Sumatra woeden. Het gevaar heeft reeds zoodanigen omvang aangenomen, dat naburige streken er eveneens door worden bedreigd, zoodat er kans bestaat, dat van dezen besmettingshaard uit heel Sumatra zou worden geïnfecteerd.

Een kordaat middel wordt nu aan de hand gedaan: alle varkens op de Hoogvlakte afmaken en de eigenaars schadeloos stellen. Zou het niet het Gouvernement goedkooper te staan komen, dan een uitbreiding van de ziekten naar de Tobalanden en verder zuidwaarts? Het eiland Samosir moet ook al besmet zijn.

De Raden Ajoe van Tjiandjoer als Christin. Het Soer. H.blad van 24 Dec. j.l. schrijft:

„Er loopen geruchten, dat de echtgenoote van den nieuwen regent van Tjiandjoer, een meisje, dat nog niet eens de kinderschoenen is ontwassen, niet ongenegen is tot het Christendom over te gaan. Hoe die praatjes in de wereld zijn geraakt? Geen rook zonder vuur.

De jeugdige raden ajoe heeft in hooge, zeer godvruchtige regionen te Batavia hare opvoeding genoten. Men heeft haar toen reeds laten doorschemeren, dat zij de ouderlijke woning, de kaboepaten Tjiandjoer als raden ajoe, de garwo padini, weder zal binnentreden. Dit zal de directeur van onderwijs wel niet kunnen tegenspreken.

Voor wat, hoort wat.

Elkeen begrijpt, dat een meisje, dat reeds verstandig genoeg is om te snappen, wat men van haar verlangt (al wordt dit verlangen niet openlijk en onomwonden geuit) als aequivalent voor de toekomstige promotie van haren echtgenoot, met wien zij nog niet eens samenleefde, tot concessies geneigd is. Men kan een regentsdochter een heelen boel laten beloven als men haar toezegt haren man tot regent te promoveeren. Tot een groot offer is zij bereid, als zij maar niet gedoemd is tot een huwelijk met een laag geplaatsten prijaji als tambal boetooh.

Maar beloven sluit nog niet in zich de belofte te houden. Ik schreef onlangs dat R. Toemenggoeng Wirantakoessoma natuurlijk reeds lang voelde, wat hem te wachten stond.

Ik heb mij niet duidelijker uitgedrukt, omdat ik toen nog wachtte op nadere gegevens betreffende de conditio sine qua non van de regentspromotie te Tjiandjoer.

Er gaat nu een licht op:

1. waarom de regeering ruim 2½ jaar de regentsvacature te Tjiandjoer onvervuld liet;

2. waarom de thans zoo diep gegriefde patih, wd. regent, die geschiktheid toonde voor die waardigheid, het veld moest ruimen voor een jeugdigen spring-in-'t-veld;

3. waarom geen rekening is gehouden met de belangen voor zooveel regentszonen, die als politiehoofden langduriger ervaring hebben opgedaan."

De Gewestelijke Raad van Semarang vergaderde den 20 Dec. Het belangrijkste punt der bespreking betrof de afschaffing der heerendiensten. Besloten werd aan de regeering mee te deelen, dat door de afschaffing van heerendiensten een verhooging van het hoofdgeld met 85 opcenten *f* 320.000 beschikbaar komt.

Op een vraag van een lid, zeide de voorzitter, dat het hoofdgeld niet zal worden verlaagd, ook al blijkt, dat de opbrengst hooger is dan voor de wegen noodig is.

Aangenomen werd een voorstel buiten de agenda om goedgunstig te adviseeren op het verzoek der N. I S. M., om concessie voor de lijn Semarang—Gambrigan. Zoo lezen wij in De Loc.

Plantersvereeniging. Te Semarang vergaderde op 19 December jl. de plantersvereeniging Semarang-Kedoe.

De plannen ter voorbereiding van de deelneming aan de Koloniale tentoonstelling werden uitvoerig besproken.

Men betoogde de wenschelijkheid van het behoud van passen, na de opheffing van de gouvernements koffie-cultuur.

Besloten werd te trachten voor de rubbertentoonstelling te Batavia een inzending te maken voor Midden-Java.

Bij de verkiezing van een nieuw bestuur, werd het oude herkozen.

De vergadering besprak vervolgens den toestand der diverse koffiesoorten in den drogen moesson. De robusta-koffie bleek goed te zijn gebleven.

Bond van pandhuispersoneel. Te Soerabaja is door de pandhuisadministrateurs, adjuncten en magazijnmeesters bij den pandhuisdienst een bijeenkomst gehouden met het doel een bond van pandhuispersoneel op te richten.

De bond zal het financiëel en geestelijk welzijn der leden behartigen. Het voorloopig bestuur werd reeds gekozen. De toelating van inlandsch personeel zal overwogen worden.

Het oudheidkundig museum van Djokja naar Magelang. Bij gouvernementsbesluit is vergunning verleend tot de overbrenging van het oudheidkundig museum van Djokja naar Magelang, waar het onder het beheer van den gemeenteraad zal komen.

Belasting op Suikerondernemingen. Het Soerab. H blad vernam, dat de Regeering een heffing overweegt eener belasting van 20 gulden per bouw van suikerondernemingen op Java, daar de tegenwoordige inkomstenbelasting te dien aanzien geen doel getroffen heeft. Nu is het plan de retributie die thans betaald wordt ten behoeve van de verdeeling van het bevloeiingswater om te zetten in een algemeene belasting.

Administratieve indeeling van Atjeh. — De Deli Crt. vernam, dat aan de Regeering wordt voorgesteld verschillende wijzigingen in de administratieve indeeling van het gouvernement Atjeh te brengen, zoo mogelijk met ingang van 1 Juli 1913. Behalve de samensmelting van enkele kleine oeleebalangschappen met grootere zal de wijziging voornamelijk neerkomen op vervanging van alle actief dienende officieren als civiel-gezaghebber, door controleurs en burger-civiel-gezaghebbers. De assistent residenten ter hoofdplaats zullen de beschikking krijgen over een controleur of een civiel-gezaghebber.

Een Visch-Pasar te Bandoeng. Bandoeng is een vischpasar rijk geworden, juicht de Preanger Bode. Het is wel geen marktplaats in de beteekenis van de grootscheepsche gemeentelijke pasarwetten, maar het is toch een gelegenheid om versche visch te koopen. Ten westen van het station der S.S. alhier is een afdak opgesteld en daar wordt iederen dag, dadelijk na aankomst van den expres, circa 11 uur, de visch verkocht, door den trein aangevoerd uit Tandjong Priok, Indramajoe en Tjilamaja.

Het blinden-instituut te Bandoeng. Uit het elfde jaarverslag der Vereeniging tot verbetering van het lot der Blinden te Bandoeng:

In het Blindeninstituut waren gedurende het verslagjaar 33 personen, zoowel kinderen als volwassenen aanwezig. De gezondheidstoestand onder hen liet niets te wenschen. Bij het heerschen der cholera in de omgeving van het Instituut werden alle inwonenden met cholera-vaccin, ons welwillend door den directeur van 's lands koepokinrichting verstrekt, ingeënt en de jaarlijksche vaccinatie had ook weder plaats.

Aan het klein-ambtenaarsexamen, dat einde Mei, na slechts drie maanden voorbereiding, werd afgenomen, namen deel Lientje Pijloo en Adolf Hilling, twee kinderen van het instituut. Met goed gevolg werd het examen afgelegd; de eerste slaagde met goed en de tweede met ruim voldoende.

De borstelmakerij mag zich voortdurend in een grooten bloei verheugen. De nieuwe werkplaats, welke een oppervlakte heeft van 180 vierk. meters, en in 1911 in gebruik is genomen, voldoet uitstekend. Hier is nu meer dan voldoende ruimte voor de zaagmachine, de draaibank, voor de twee boormachines, werktafels enz.

Er zijn nu twee Europeesche werkmeesters en drie Inlandsche timmerlui voor het zagen, boren en afwerken der borstels, welke door de volwassen Europ. verpleegden worden ingetrokken, werkzaam.

Meer dan 20 soorten borstels worden gemaakt. Na aftrek van alle onkosten — materialen en werkloonen — en den aankoop van gereedschappen, bleef er voor de Vereeniging een winst over van *f* 2105.

Het legerbestuur bestelde weder groote hoeveelheden paardenborstels. De kininefabriek te Bandoeng, de Staatsspoorwegen, kina-, koffie- en theeondernemingen, suiker- en tapiocafabrieken en vele particulieren betrokken vele borstels. Waar de bestellingen elk jaar grooter worden, blijkt het voldoende, dat de borstels voldoen aan de strengst gestelde eischen.

De Europeesche volwassen blinden, die in de borstelmakerij een gestadigen arbeid vinden, verdienen heel aardige bedragen met hun werk.

In de matten- en mandenmakerij werd geregeld gewerkt. Duizenden manden werden vervaardigd voor de Staatsspoorwegen, de N.-Ind. Spoorweg-Mij., vier Stoomtram-Maatschappijen, de Kon. Paketvaart-Mij., suikerfabrieken en particulieren. Voor de biljartzaten van vele sociëteiten werden loopers gemaakt, voor gymnastieklokalen groote springmatten en deurmatten van cocos- en indjoek-vezel kunnen aangemaakt worden zooveel men wil, ze „vliegen" weg.

Geregeld gaan Inlandsche blinden met geleiders de verschillende deelen van Java bezoeken om de door hen vervaardigde artikelen te verkoopen. De venter krijgt een boekje mee, waarop een stempel van het Instituut, ook zijn de borstels gestempeld. In dit door den directeur onderteekende boekje zijn de prijzen der verschillende artikelen vermeld. Deze maatregel is ingevoerd, omdat gebleken was, dat onder den naam van het Instituut namaak-artikelen verkocht worden.

In het afgeloopen jaar bedroeg het aantal verpleegde Inlanders en Chineezen tusschen de 130 en 175. Het doel van dit onderwijs in handenarbeid is de Inlandsche en Chineesche blinden economisch onafhankelijk te maken van hun landgenooten.

De Vereeniging ontving vele en groote bewijzen van belangstelling en waardeering, in den vorm van geschenken in geld, boekwerken voor de bibliotheek enz. Na aftrek van alle uitgaven en onkosten behield de Vereeniging een voordeelig overschot van *f* 5350, waarvoor een terrein werd aangekocht om de instelling uit te breiden.

Hollandsch-Chineesche School. De 1ste Hollandsch-Chineesche School te Batavia is sedert een 4tal jaren gevestigd in een particulier woonhuis, gelegen aan de Financiënstraat, in de benedenstad. Omdat de lokaliteit door het toenemend aantal leerlingen geen voldoende ruimte meer aanbiedt, wordt er uitgezien naar een terrein, waar een groot schoolgebouw kan worden opgericht.

PERSONALIA.

Jubileum. 21 December vierde Zuster Germana van de Franciscanessen haar zilveren ambtsjubileum. In de meisjesschool op Djombang zou receptie worden gehouden en de leerlingen zouden er een mooie uitvoering geven.

Met pensioen. De resident van de Lampongsche districten J. R. Stuurman, heeft wegens volbrachten diensttijd eervol ontslag uit 's lands dienst gevraagd met ingang van 4 April 1913.

Onderscheiding bij de S. S. Door den chef der exploitatie bij de S.S. te Soerabaja zouden 19 Dec. circa twintig onderscheidingen worden uitgereikt aan het S.S.-personeel, wegens langdurigen, trouwen dienst. Er was een zilveren medaille bij voor den ploegbaas Van den Vijver, die 32 jaren dienst heeft.

Firma Mac Neill & Co. Tot chef der firma Mac Neill en Co. te Semarang werd benoemd de heer Maclean van Batavia.

De sultan van Djokja naar Solo. De sultan van Djokjakarta heeft een contra-bezoek afgelegd bij den Soesoehoenan van Soerakarta. Aan het verslag der N. Vorstl. hiervan ontleenen wij:

„Aan het station waren ter complimenteering aanwezig alle pangerans uit den kraton, die een rang in het Indische leger bekleeden; verder de rijksbestuurder, kolonel Poerbonagoro en eenige regenten en onder-regenten. Om zijn vorstelijken gast af te halen, zond de Soesoehoenan een sierlijk kratonrijtuig, den Manik koemolo, getrokken door vier groote schimmels en geleid door een Europeeschen koetsier.

Op het perron was een buffet opgesteld, terwijl ook de kratonmuziek er niet ontbrak.

Precies op tijd kwam de extra-trein binnen. De locomotief vertoonde vooraan het lichaam van een gouden garoeda, met uitgespreide vleugels, en door vlaggen geflankeerd. De directiewagen was met rose en groen gaas en slingers versierd. Hieruit stapten achtereenvolgens de sultan, de kroonprins, pangeran Mangkoeboemi, nog een pangeran, broeder van den sultan, en verder gevolg.

Het was heden voor het eerst, dat vele Soloneezen bijna van aangezicht tot aangezicht stonden tegenover den Jogjaschen vorst. Hij heeft een goeden indruk gemaakt. De grijsaard liep eenigszins gebogen onder den druk der jaren, maar het gelaat had een frissche kleur, de oogopslag verraadde een krachtige persoonlijkheid. Slechts twee orden sierden zijn borst.

Bij den afrit van het station namen in 't kratonrijtuig plaats Z. H. de sultan, de kroonprins, de pangerans Mangkoeboemi en Praboeningrat. Daarop volgden de pangerans, ieder in hun eigen auto's en in hun gezelschap een Djokjasche pangeran. Voor het rijtuig van den sultan reed een troep voorrijders. Van het station ging het naar het Residentiehuis, waar ter verwelkoming aanwezig waren de resident, de assistent-resident, de secretaris en de translateur.

Na hier in de binnengalerij een poosje gezeten te hebben, ging men weer verder kratonwaarts.

Op het plein tusschen de twee kratonpoorten waren troepen met muziek opgesteld. Een looper met

FEUILLETON.

Schetsen van 't Indische „platteland". *)

Van Kawat en de Ibis.

III.

Ik wil de griezelige beschrijving niet geven, die Dirk door mevrouw werd afgedwongen, détail voor détail. Hij kreeg een standje zoo vinnig, van zoo'n vlijmscherp damestongetje en zoo hatelijk over „niet kunnen rijden", dat George rilde en beefde voor 'n uitbarsting van vak-eer van Dirk, doch die trok een zondaarsgezicht en kwam er ten slotte nog goed af, toen mevrouw zag, dat hij kawats kop met z'n eigen zakdoek, nog wel een met fraai geborduurd monogram, omwikkeld had, en aanbood 't beest persoonlijk te begraven. En toen mevrouw van een woede- in een smartvlaag oversloeg, had George meer dan bang te zijn voor een confessie van Dirk, want tegen vrouwentranen kon hij niet op. Gelukkig zoover kwam 't niet.

Doch de kliniek had een mandoer en de baboe van Tine had veel amants, dus waarom ook niet die mandoer. En als George en Dirk op hun lange tournées de flauwe leugen elkaar voor schaamte zaten goed te praten, wisten ze niet, dat stukje voor brokje zoo onder 't mazen van een kous, de waarheid en natuurlijk meer aan den dag kwam.

Kawat was verraderlijk gestrikt, George en Dirk hadden gelachen; Dirk had er grapjes over gemaakt door de heele plaats, en er was geen hond verder meer gevangen, al gilden en blaften al die andere honden, die kawat op 't slechte pad hadden gebracht, nacht in, nacht uit, voor 't ziekenhuis.

En daarvan was alleen kawats sterfwijze waar, want de oogst van maanblaffers was binnen; er waren er geen meer.

Tine was te verontwaardigd, om anders dan op vreeselijke wijze wraak te nemen, en in deze logischer dan ze zelf wist, liefst op George. Kawat was eenmaal dood, de zuster een beest, Dirk een betaalde huurling, maar George een lafaard, die haar 'n gek figuur liet slaan.

Maar hoe hem te verpletteren?

De ibis, de ibis dat was z'n teere punt, dacht ze. En nu was ze onlogisch, want berouw dreef George meer en meer 't beest weg te doen, maar een misdadiger ziet in elke concessie aan 't geweten een bekentenis, en ibis bleef. Ook was Tine te goed after all om 't beest kwaad te berokkenen.

Ibis kreeg genoeg van visch als uitsluitend voedsel, ten minste van de avondvisch, en hij ontdekte, dat op 't erf van den ingenieur met energie een hoenderstock gevormd werd. 't Kaliber van een donzig kuiken klopte met zijn keel en hij kon er verscheidene verdragen.

Dat gebeurde hier, en in de goerami-vijver van

*) Overgenomen uit *Het Weekblad voor Indië.*

bloemen bestrooid, voerde van den stoep van de tweede poort tot binnen in den kraton. Om 10 uur kwam het hooge gezelschap in den kraton aan.

Precies om 12 uur 25 minuten vertrok de extratrein met de terugkeerende bezoekers weer naar Jogja.

PEST OP JAVA.

Overzicht der 14-daagsche opgaven, welke officieel zijn verstrekt van de nieuwe pestgevallen en 't aantal overledenen op Java over de laatste zes maanden.

1912—1913.	Malang. geval-len	Malang. over-leden	Madioen. geval-len	Madioen. over-leden	Soerabaja. geval-len	Soerabaja. over-leden	Kediri. geval-len	Kediri. over-leden	Toeloeng-agoeng. geval-len	Toeloeng-agoeng. over-leden	Paree. geval-len	Paree. over-leden	Totaal. geval-len	Totaal. over-leden
17—30 Juli	29	28	1	1			3						33	29
31 Juli—13 Aug.	81	79	7	6			11	11	1	1			100	97
14—27 Aug.	88	89	1	1			11	11					100	101
28 Aug.—10 Sept.	52	52	1	1			25	25					78	78
11—24 Sept.	80	77	6	6			38	38	1				125	121
25 Sept.—8 Oct.	94	86	4	4	5	5	39	37	1	1			143	133
9—22 Oct.	89	87	10	10	2	1	44	43	6	6			151	147
23 Oct.—5 Nov.	82	81	5	5	5	5	44	43	2	2			138	136
6—19 Nov.	83	78	1	1	6	6	37	37	1	1			128	123
20 Nov.—3 Dec.	118	118	3	3	4	3	37	34	4	4	2	2	168	164
4—17 Dec.	171	162	11	11	8	6	72	51	5	4	46	44	313	278
18—31 Dec.	147	146	11	11	18	18	44	40	—	—	38	34	258	249
1—14 Jan.	134	133	26	24	3	3	41	32	—	—	42	41	251	238
Totaal in ongeveer 6 maanden													1986	1894

Suriname.

Op gezag van Suriname van 17 December lieten wij in ons vorig overzicht den voorzitter der Koloniale Staten aan „de ambtenaren" de schuld geven van het verleenen van vergunningen om balata-tapproeven te nemen op een wijze, die in strijd is met de balata-verordening. De West van denzelfden datum deelt mede, dat de voorzitter niet van ambtenaren had gesproken, maar dat de heer May uit een opmerking van den voorzitter de gevolgtrekking had gemaakt, dat de ambtenaren schuld hadden aan het gebeurde.

De West heeft geïnformeerd naar de voorwaarden, waaronder bedoelde vergunningen zijn verleend, en het oordeel ingewonnen van eenige bekende rechtsgeleerden in de kolonie, en is tot het volgend resultaat gekomen:

„Door de Balata-Compagnie Suriname was vergunning gevraagd om een proef te nemen met de Venezolaansche methode op zes terreinen, met gemiddeld ongeveer twaalf man op elk terrein.

Een proef dus op kleine schaal, maar uitgestrekt over verschillende deelen van de kolonie, omdat op het balatabedrijf de plaatselijke gesteldheid vaak van veel invloed is.

Daar in Suriname geen balata-concessie kleiner dan 5000 H.A. wordt gegeven, wordt elke proef genomen op een terrein, dat ten minste 5000 H.A. oppervlakte heeft. Dit beteekent echter niet, dat men 5000 H.A. gaat exploiteeren volgens de Venezolaansche methode. Slechts een klein plekje in die 5000 H.A. zal worden bewerkt.

Niet de betrokken Compagnie, maar het Bestuur beoordeelt, welk een omvang de proeven mogen krijgen. Elke arbeider, voor de proeven bestemd, moet voorzien zijn van een „dienstbewijs", vanwege het boschwezen. Zoodra de grens bereikt is, waarop de proef zou ontaarden in exploitatie, zal natuurlijk het Bestuur daar een stokje voor steken. Er is echter geen enkele reden om te veronderstellen, dat de exploitanten verder zouden willen gaan dan het nemen van proeven, gesteld al, dat dat op dit oogenblik mogelijk zou zijn. Zooals bekend is, hebben de balata-bleeders heel veel bezwaar tegen de Venezolaansche methode, omdat de meesten hunner niet bekend zijn met het werk van boomen vellen. Men zal dus al blijde mogen zijn als men op dit oogenblik voldoende arbeiders vindt voor het nemen der proeven.

De proeven zijn noodig om exploitanten en arbeiders een inzicht te geven in de nieuwe werkwijze, en om de practische bezwaren, daaraan verbonden, te leeren kennen. Bovendien zijn de productie-cijfers, die het boschwezen heeft geproduceerd omtrent de Venezolaansche methode, zoowel hier als in Nederland aangevochten, zoodat het wenschelijk is door nadere proeven uit te maken wie gelijk heeft. Vooral de heeren Van Ommeren en May moeten, dunkt ons, blijde zijn, dat nieuwe proeven worden genomen. Want nu zal immers kunnen blijken hoe juist hun bewering is, dat het boschwezen veel te hooge productie-cijfers heeft opgegeven?

Nu kan men verschillen over de vraag, hoever de proeven behooren te worden uitgestrekt. Wij voor ons meenen, dat men, om afdoende resultaten te bereiken, de proeven niet op te kleine schaal mag nemen. Men heeft niet alleen rekening te houden met verschil in terreingesteldheid, maar ook met het feit, dat de proeven zich zullen moeten uitstrekken over minstens drie categoriën van boomen:

Een lekkerbek van een boekhouder kwamen de dommelige veelgraten ook al te dicht bij den veelvraat.

— Eerst kawat nu ibis, zuchtte het personeel en voor ibis was geen zuster als reddende engel te verwachten. Integendeel die hield geen kippen, vond het een vermakelijke vogel.

Doch op 'n slechten dag hinkte ibis zijn grasveldje op. Eén vleugel hing lam neer en al spoedig zeeg hij in elkaar. Z'n veeren stonden ruig, en plukken bloed besmeurden 't mooie borstwit. Wat gebeurd was, was duidelijk. Een paranghouw van 'n Inlander, die ook wel kuikens gehouden zal hebben, verloste de plaats van het dier. Ibis stierf, nog voor George thuis kwam en ondanks de medelijdende zorgen van Tine. Maar toen! ja, toen kwam 't wraakgevoel weer boven, en tegelijk met een schitterend idee.

Dirk moest direct komen met de auto, en toen hij geen kwaad vermoedend aan kwam rijden en beleefd zijn „Morgen mevrouw" zei, kreeg hij kort en scherp te hooren:

— Dirk, je hebt mijn kawat overreden, nu overrijdt je ibis.

Dirk verbleekte. Waren vrouwen zoo valsch?

— Ibis wacht al op je.

En ja, daar bracht de baboe het slappe beest reeds aan. Gelukkig, hij was al dood, er ging Dirk een licht op. Ai wat zat hij er in, en domverlegen als een bestrafte schooljongen, stotterde hij:

— Maar, mevrouw, een dood beest overrijden... wat bedoelt u toch?

— Nu, dat weet jij wel 't beste, vertel maar aan meneer 't zelfde als je mij gedaan hebt.

't Was 'n mooie situatie. De baboe grinnikte. Uit de bijgebouwen gluurden lachende koppen. Dirk voelde, dat hij voorloopig doen moest wat gezegd was.

— Mevrouw, we deden 't immers, om u niet nog meer verdriet te geven, ik heb er toch ook een leelijk standje voor over gehad. Meneer vindt het een lamme historie, doet u 't nu maar niet.

Tine vergaf Dirk graag zijn aandeel wel, ze mocht den solidairen dienaar ook wel graag, maar George moest gestraft.

— Neen, Dirk, je moet 't doen, ik heb door jelui een gek figuur geslagen, ik wil quitte spelen. Als je meneer hebt thuis gebracht, rijdt je naar de garage en komt met 't beest terug en dan doe je ons beiden het verhaal.

Meneer werd thuis gereden, had bijna geen antwoord van Dirk gekregen op z'n verhalen, want hij was in prachthumeur.

— Nou, Dirk, rijdt maar naar de garage. Om vier uur wou ik nog even naar de aanplant op paal zeven.

— Ja meneer.

(*Slot volgt*).

maagdeboomen, met ladders bewerkte boomen, en boomen, die met klimsporen zijn afgetapt.

De proeven worden genomen onder toezicht door of vanwege den houtvester uit te oefenen. Van elken bewerkten boom zullen aanteekeningen moeten worden gehouden, die ter beschikking moeten worden gesteld van het bestuur. Het gouvernement zal dus, zonder kosten, na afloop der proeven, uitgebreide gegevens bezitten over een zaak, die voor de toekomst der industrie, — die op het oogenblik de ruggegraat is der kolonie — van groot gewicht kan zijn. Dat het gouvernement zelf die proeven zou nemen, is niet denkbaar. Het is daarvoor niet ingericht en beschikt op dit oogenblik ook niet over de benoodigde fondsen."

Over de juridische zijde der zaak schrijft het blad:

„Het is buiten kijf, dat het exploiteeren van balata door het vellen der boomen, in strijd is met de vigeerende balata-verordening. Niemand denkt er dan ook aan om een dergelijke vergunning te geven.

Het bestuur meent echter het recht te hebben — en dit schijnt door deskundigen niet te worden betwist — om vergunning te geven tot het nemen van proeven. En wel op grond van artikel 36 der balata-verordening, waarin het vellen van bolletries verboden wordt, t e n z i j m e t u i t d r u k k e l i j k e v e r g u n n i n g v a n h e t b e s t u u r.

Het oorspronkelijke balata-ontwerp bevatte geen verbod tot het vellen van bolletries. Dit verbod werd op verzoek der Staten in het ontwerp opgenomen. De toenmalige gouverneur meende echter, dat een algemeen verbod niet wenschelijk was, omdat zich gevallen konden voordoen waarin het noodzakelijk is vergunning te geven om bolletries te kappen. Als voorbeeld werd gewezen op Nickerie, waar men soms geen andere bouwhout heeft dan bolletrie.

De gouverneur achtte het dus veiliger, dat hem de bevoegdheid werd gegeven, in sommige gevallen af te wijken van het verbod tot het vellen der boomen.

't Huidige bestuur acht een dergelijk geval thans aanwezig, waar het in het belang der kolonie noodig is, proeven te nemen met een nieuwe tapwijze der boomen.

Als men dit standpunt — hetwelk ons rationeel schijnt — aanvaardt, dan loopt de kwestie nog alleen over de vraag, of het bestuur voldoende maatregelen heeft genomen om te beletten, dat de proeven grooter omvang nemen dan noodig is.

De gouverneur heeft — als boven gezegd — de controle hierover in handen gesteld van den houtvester. Hij beoordeelt hoeveel arbeiders worden toegestaan te werken bij de proefnemingen.

Misschien zou het bestuur geen bezwaar hebben — om des lieven vrede wille, en ter tegemoetkoming aan de bedenkingen in de Staten geopperd — alsnog de voorwaarden der vergunningen aan te vullen met een bepaling van het aantal arbeiders (of boomen), dat in totaal voor de proefnemingen mag worden gebruikt."

Aan de hand van de geschiedenis der balataverordening toont D e S u r i n a m e r, in haar nummers van 19 en 22 December aan, dat de juridische opvatting van D e W e s t onjuist is en het wil ons voorkomen, dat D e S u r i n a m e r het aan het rechte eind heeft. Deze kwestie daargelaten achten wij het nemen van proeven de eenige goede methode om achter de waarheid te komen en waar zulke proeven bezwaarlijk door het gouvernement zelf kunnen genomen worden, ligt het voor de hand de proeven door de balata-ontginners te doen nemen onder contrôle van den houtvester. Hiertoe nu had de Gouverneur niet moeten besluiten, zonder goedkeuring der Koloniale Staten.

***

De heeren S t r u y c k e n d e R o y s a n c o u r en G o n g g r i j p hebben nota's ingediend ter bestrijding van het rapport van den heer B o s c.s. Waarschijnlijk is hiermede de zaak niet uit. Voor verder debat moet men o. i. de resultaten der proeven afwachten.

In haar nummers van 24 en 28 December zet S u r i n a m e haar bestrijding van de Venezolaansche methode voort en voert daarbij krachtige argumenten aan; het schijnt in de kolonie evenwel moeilijk zich te bepalen tot een zuiver wetenschappelijk debat, met terzijdestelling van persoonlijke sympathieën of antipathieën, hetgeen te betreuren is.

***

Voor het geval het mocht komen tot intrekking van het verbod om bolletrieboomen te vellen, willen wij nog eens waarschuwen tegen het gebruik van bolletrie als bouwhout **in de kolonie**. Niettegenstaande de hardheid van dit hout — die met den ouderdom toeneemt — wordt het aangetast door termieten of zooals men in de kolonie zegt „houtluizen". Men kan zich bij elke reparatie hiervan overtuigen, hoewel Surinaamsche timmerlieden dit niet toegeven. Wijst men hun op het fijne houtzaagsel, dat uit de gangen loopt, dan zeggen ze: o, dat is h o e d o e s i r i, waarmede zij te verstaan willen geven, dat dit geen bewijs is voor de aanwezigheid van „houtluizen". Meermalen hebben wij bolletrie-balken, waaruit dit houtzaagsel liep, laten opknappen om hun de levende larven te toonen, zonder hen evenwel te schokken in hun vertrouwen, dat bolletrie zoo'n voortreffelijke houtsoort is. Vroeger werd in bestekken van het bouwdepartement bolletrie als gelijkwaardig met bruinhart beschouwd. Voor 's lands kas is het te hopen, dat men niet weer tot die meening komt, en ook particulieren zullen wijs handelen bij huizenbouw geen bolletrie te gebruiken. Terecht merkten de Koloniale Staten in hun voorloopig verslag betreffende de ontwerp-balata-verordening op, „dat bolletrie-boomen een minder deugdzaam bouwmateriaal opleveren wegens de insecten, die dat hout meer dan andere houtsoorten aantasten."

Als bouwmateriaal in landen, waar geen termieten voorkomen, is het hout voortreffelijk en kan het tot allerlei doeleinden gebruikt worden. Hier te lande is het bekend onder de namen „paardevleesch" (wegens de kleur) en „boeroewy", een verbastering van den Arowakschen naam. In een vroeger nummer merkten wij op, dat het voor bestrating uitstekend zou voldoen.

***

De Surinaamsche bladen deelen mede, dat de dienstregeling van de booten van de Kon. W.-I. Mail naar New-York zoodanig gewijzigd is, dat de afvaarten naar New-York zullen vallen in de week dat er geen Hollandsche mail naar Europa vertrekt.

Een uitstekende verbetering in de mailverbinding!

***

D e S u r i n a m e r van 22 December verneemt, dat de ziekte in de bacoven ook op Jamaica moet zijn uitgebroken. Toen de deskundigen het over den aard der ziekte niet eens konden worden, werd de heer Williams (de vroegere vertegenwoordiger der U. Fruit Company in Suriname) ontboden die constateerde, dat dezelfde Panama-ziekte, die in Suriname zooveel onheil stichtte, ook in Jamaica heerschte. Het gouvernement deed daarop de zieke planten uitroeien en gaf schadevergoeding aan de planters. „Een radicale maatregel", teekent het blad daarbij aan, maar zal het helpen, vragen wij ons af.

***

In de avondvergadering van 16 Januari was in de Tweede Kamer aan de orde Hoofdstuk XI (Koloniën) van de Staatsbegrooting voor 1913. Er werden geen algemeene beschouwingen gehouden. Bij art. 16 kwam in behandeling het wetsontwerp tot wijziging en verhooging van de koloniale huishoudelijke begrooting van Suriname voor 1912. (Kosten van de deelneming der kolonie in de oprichting van een c u l t u u r b a n k).

Het voorstel werd bestreden door de heeren V a n V e e n en V a n V u u r e n; de argumenten door hen aangevoerd zullen wij laten voor hetgeen ze zijn. Ook de heer D e M e e s t e r had bezwaren, maar zijn rede was welwillender. Krachtig verdedigd werd het voorstel door den heer B o s, terwijl ook de heer B o o g a a r d t ten gunste van het voorstel zijn stem liet hooren. Aan het slot van zijn betoog zeide de Minister van Koloniën: „Geen van de sprekers, die critiek hebben geoefend, heeft gezegd, hoe de zaak dan wel ingericht zou moeten worden. Onmogelijk is het te krijgen wat verschillende afgevaardigden wenschten, een beperking tot landbouwcrediet en men kan toch niet volstaan met dit voorstel af te stemmen. Krijgt de regeering niet wat zij noodig acht, dan zal de steun aan de plantages ophouden en in de kolonie zou een débacle ontstaan.

„Meent men zijn stem tegen het ontwerp te moeten uitbrengen, dan is men zedelijk verplicht aan te toonen, hoe de zaak wel geregeld moet worden."

De beraadslaging wordt Donderdag 23 Januari voortgezet. Wij zijn zeer benieuwd naar de wijze, waarop de heeren aan hun „zedelijke verplichting" zullen voldoen. Met de eenvoudige verklaring, dat zij dit niet als hunne taak beschouwen, zijn zij er, dunkt ons, niet af.

Curaçao.

De Cur. Crt. van 20 December meldt:

„Het ontstekingsschip, dat gebruikt wordt bij de verbetering van de haven, ligt thans in den havenmond, alwaar men bezig is rotsen te laten springen.

***

Met bekwamen spoed hersteld, is de „Koningin Emma-brug" nu reeds een week lang wederom voor het verkeer opengesteld. Het gemis van deze verbinding tusschen de twee stadsgedeelten, heeft des te meer doen inzien hoe nuttig de brug over de haven voor het verkeer is."

***

Uit de Amigoe van 13 December:

De droogte is nu voor goed voorbij. Het regent bijna iederen dag. Er zijn nog wel plaatsen waar weinig of geen water is gevallen, maar over het algemeen is de toestand zeer veel verbeterd.

Er is een rijke overvloed van rankvruchten, terwijl de eerste peulvruchten ook reeds geplukt worden. Op Aruba staat de mais reeds zeer goed en zal spoedig binnengehaald kunnen worden; op Bonaire is de toestand veel minder rooskleurig.

***

Naar wij vernemen, kan binnenkort de heer J. H. J. Hamelberg op St. Eustatius verwacht worden, om voor een Hollandsche Combinatie te onderhandelen over den aankoop van gronden; de bedoeling is deze met katoen in cultuur te brengen.

Ook werd ons verzekerd, dat dezer dagen de gronden van den heer Joh. Maal door verkoop waren overgegaan in handen van een Engelsche firma, welke terrein zocht voor vezelcultuur en cocobewerking.

***

In eene zitting van den Kolonialen Raad van Curaçao zijn in bespreking gekomen de voorstellen in het belang der havenverbetering.

Het pas gekozen lid Winkel vroeg het woord en bracht den Gouverneur dank, dat toch eindelijk de Raad eens een officieele mededeeling ontvangt van wat de plannen van het Bestuur zijn. In die Missive lezen wij: dat er een nieuw kruithuis zal gebouwd worden op Mundo Nobo, terwijl het oude kruithuis, met het gouvernementsterrein, waarop dit staat is overgedragen aan de firma Maduro, in ruil voor het in het Schottegat gelegen eilandje Negropont en met bijbetaling van f 7000 voor de kosten van het nieuwe kruithuis, alles onder beding, dat er langs dit terrein steigers of kaden voor een koleenstation zullen worden aangelegd, waarmede binnen één jaar een aanvang moet zijn gemaakt.

Spreker vraagt zich af, of hier wel goed gehandeld werd door den Gouverneur. Het ontplofbare kruit en dynamiet wordt nu eerst door de haven midden door de stad, naar het Schottegat gebracht, daar gelost, en moet dan opnieuw midden door de stad en langs de geheele Overkant van de stad naar Mundo Nobo gebracht worden. Het gevaar voor de stad is van 1 op 10 vermeerderd in plaats van verminderd. De Raad zou het zeker den Gouverneur geappreciëerd hebben, als Z.H. Ed.G. van te voren inlichtingen had gevraagd en niet nadat alles reeds een voldongen feit is. De Gouv. spreekt van in ruil geven, doch beter ware verkocht aan een particuliere maatschappij. Waarom is het kruithuis niet op een ander eilandje in het Schottegat geplaatst? En zullen die f 7000 de onkosten dekken, of moet later de Koloniale Kas weer bijspringen?

Waarom werd hier zulk een groot voordeel gegeven aan een enkelen particulier en niet publiek verkocht?

Spreker zou gaarne zien, ook namens eenige andere leden, dat deze vragen den Gouverneur werden voorgelegd ter beantwoording.

De overige leden konden zich met de zienswijze van den heer Winkel niet vereenigen en vonden dat deze heer in de Missive van den Gouverneur lezen kan dat deze het advies heeft opgevolgd van deskundigen, die de overplaatsing naar Mundo Nobo wenschelijk hadden.

De Raad wilde de vragen van den heer Winkel niet overnemen, deze zullen dus den Gouverneur niet worden gesteld.

Het moet voor den voorzitter — die lid is der firma Maduro — wel wat pijnlijk zijn geweest om te hooren dat een lid van den Raad de som, die zijne firma bij de ruiling van het Gouvernementsterrein, zal bijbetalen, te gering vond.

Het komt ons voor, dat deze som zeker niet hoog is. Dat het kruitmagazijn uit de omgeving van het Schottegat verwijderd wordt, is met het oog op de daar aan te leggen kaden een goed denkbeeld geweest, en overplaatsing op een ander eilandje in het Schottegat zoude slechts half werk hebben opgeleverd.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Een vergissing? Zoo dikwijls, schrijft M. C. in de Pernia gaän van 24 October 1912 no. 241, neemt het publiek uit de bladen kennis van plaats gehad hebbende onregelmatigheden door Inlandsche ambtenaren in de uitoefening van hun ambt gepleegd, waarvoor deze worden gestraft door overplaatsing naar een andere afdeeling, in stede van voor altijd uit 's lands dienst te worden verwijderd.

Is het opleggen van een dergelijke straf wegens feiten, die bepaald misdrijven zijn, geen vergissing van de zijde van het bestuur? vraagt schrijver. Kan een onbetrouwbaar landsdienaar, een die partijdig is of zich laat omkoopen dan wel 't publiek geld afperst, door zulk een overplaatsing in een betrouwbaar man omgezet worden en komt 't niet op hetzelfde neer, of het publiek te A. of te B. door den landsdienaar wordt misbruikt?

De schrijver acht het dan ook een vreemd verschijnsel, dat de Regeering de onbetrouwbare individuen in den dienst handhaaft, vooral wanneer in aanmerking genomen wordt, dat er geen tekort aan personeel bestaat en zoodoende dus de belangen van het groote publiek ondergeschikt worden gemaakt aan die van enkelen.

Als voorbeeld haalt de schrijver aan de handelingen van een Djaksa (Inl. Off. van Justitie) op een der bestuursplaatsen van Java.

Deze was al bijzonder schraapzuchtig en durfde het wagen om van ieder persoon, die wegens zaken ter politierol verscheen, een bedrag van f 2.50 tot f 5.— te vragen.

Zelfs geschiedde dit onder de oogen van zijn chef. Herhaaldelijk kwamen klachten bij het bestuur binnen, doch zonder eenige uitwerking. Het scheen hier te gaan om het geheim houden van onregelmatige daden van een aanzienlijk Inlandsch landsdienaar, die men wilde sparen.

Geleidelijk werd het aantal klachten echter zóó groot, dat men wel gedwongen werd die geheimhouding te verbreken en voorzieningen te treffen.

Doch, instede dat de misdadiger verwijderd werd uit den dienst, kreeg hij slechts een overplaatsing naar een andere afdeeling. Daar zal nu de Inlandsche bevolking het voorrecht genieten aan hem te mogen offeren. Zijn de ontvangen berichten juist, dan moet het volk reeds daarover ontstemd zijn al schreeuwt het dit niet op den openbaren weg uit.

Is het bestuur, dat op de vermelde wijze optreedt niet op een dwaalweg? vraagt de schrijver nogmaals.

Zijns inziens schuilt onderwerpelijk de fout in het systeem dat niet deugt en dat de oorzaak is dat zoovele ongewenschte Inlandsche elementen in den Staatsdienst worden gehandhaafd. Het heerschend stelsel maakt die Inlandsche ambtenaren nog veel gulziger naar geld dan zij uit nature reeds zijn en werkt dus in een geheel verkeerde richting.

Het wordt zaak de oogen te richten op de jongere Inlandsche krachten, die de hoofdenscholen en de Hoogere Burgerscholen hebben afgeloopen. Deze zullen de nieuwe toestanden beter begrijpen, meer geschiktheid ten toon spreiden en beter aan de bestuurstaak voldoen.

Het IVde verslag van de Jong-Javaansche Vereeniging „Boedi-Oetomo" over het jaar 1911—1912.

Blijkens het voorkomende in het orgaan der Vereeniging van 1 November 1912 no. 3, is het hoofdbestuur in het vereenigingsjaar 1911—1912 niet gelukkig geweest in zijn arbeid, hoofdzakelijk tengevolge van de omstandigheid, dat de 1e secretaris, de heer Raden Mas Soerjopronoto ook andere vereenigingen, die hetzelfde doel beoogen als „Boedi Oetomo had bij te staan. Het hoofdbestuur heeft niet getracht zich met de besturen dier nieuwe vereenigingen te verstaan en dientengevolge ook niet kunnen beletten, dat zij werden opgericht.

Het aantal leden van „Boedi Oetomo" nam niet noemenswaardig toe. Het aantal afdeelingen steeg van 34 op het einde van het vorig jaar tot 47, waarvan er thans zijn 7 in West-Java, 31 in Midden-Java 6 in Oost-Java, 1 op het eiland Madoera en 2 op de Buitenbezittingen.

De afdeelingen Bandoeng I en II alsook Srandakan (Djocjacarta) en Soerabaja gingen achteruit. Van bestuurswege werd deze toestand in de vergaderingen wel besproken en wilde men door het

zenden van commissarissen en van den vice-president een onderzoek instellen naar de oorzaken daarvan, doch wegens gebrek aan geld en aan krachten moesten deze voornemens worden uitgesteld.

Het hoofdbestuur trad volgens art. 5 al. 3 van de Statuten in zijn geheel af en werd samengesteld als volgt:

Raden Adipati Tirto Koesoemo, Regent van Karang-Anjar, oud-voorzitter, werd wederom voorzitter;

Mas Ngabehi Soediro Hoesodo, gepensioneerd Docter-Djawa, ondervoorzitter;

Raden Mas Pandji Soerjopronoto, Landbouwkundige te Wonosobo, 1e secretaris;

Raden Sosrosoegondo, leeraar in de Maleische taal aan de kweekschool te Djocjacarta, 2de secretaris;

Raden Pandji Gondo Atmodjo, oud-luitenant der Barisan van Pakoe Alam (Djocjacarta) thesaurier.

Raden Gondo Soebroto, Patih van Banjoemas;

Raden Atmodirono, Architect te Semarang;

Raden Sastrowidjono, Djaksa van Sragen; en

Raden Soesotio, Djaksa van Koedoes.

Het orgaan der vereeniging werd nog steeds gedrukt door de drukkerij „Boedi Oetomo" te Solo, doch, sedert de maand Juni 1912, verschijnt het blad slechts éénmaal 's maands instede van tweemaal, zooals vroeger plaats vond, hoofdzakelijk tengevolge van verhoogde drukkerskosten.

Het aantal abonné's bedroeg slechts 1088 en toon de een achteruitgang aan van 412 personen.

Aangezien ook de vrijwillige bijdragen verminderen moest van de voorgenomen oprichting van een Inlandsche meisjesschool worden afgezien.

Een Levens-verzekering voor Inlanders.

Voor de vereeniging „Boedi Oetomo" zou op 25 December jl. in het vereenigingsgebouw door den heer Mng. Dwidjosewojo een lezing worden gehouden over de oprichting van een levensverzekering voor Inlanders.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Onkosten verbonden a. d. civiele Rechtspraak in Ned.-Indië.

Het is van algemeene bekendheid, schrijft de Perniagaän van 22 October jl. no. 239, dat groote onkosten zijn verbonden aan de civiele rechtspraak in Ned.-Indië en dat die uitgaven komen zoowel ten laste van den eischer als van den verweerder.

Ook al wint men een procedure voor de rechtbank, dan nog zijn de uitgaven voor de winnende partij toch zeer hoog te noemen.

Wel is waar spreekt art. 58 van het reglement op de Burgerlijke Rechtsvordering van een veroordeeling in de kosten van 't geding der verliezende partij, zoodat alle uitgaven voor hare rekening komen, doch in de praktijk staat men toch voor de werkelijkheid, dat de winnende partij in het belang van de noodige inlichtingen of voor de betaling van zekere getuigen en voor de behandeling van de zaak aan den pleitbezorger groote betalingen heeft te doen. Met dezen laatste is trouwens te voren bij overeenkomst reeds vastgesteld het bedrag dat, ook in geval van goed succes aan den advocaat zal moeten worden uitgekeerd.

Buiten dit loon staan dan nog de voorschotten, welke bij den aanvang van het geding, terstond ter beschikking van den pleitbezorger moeten worden gesteld.

De schrijver merkt hierbij op, dat er verscheidene pleitbezorgers in Ned.-Indië zijn, die al hun best doen, om, meer in hun eigen belang dan in dat van de rechtzoekenden, de zaken zóódanig te leiden, dat ze op de lange baan geschoven worden, ten bewijze waarvan hij als voorbeeld aanhaalt de behandeling van een geschil tusschen 2 Europeanen voor een der Raden van Justitie op Java in de maand Oct. 1909.

De persoon B. had n.l., op grond van de in zijn bezit zijnde schriftelijke bescheiden, aan A. den eisch gesteld dat deze hem, B., een zekere som in geld zoude voldoen, waarin hij in gebreke was gebleven. A. riep den bijstand in van een pleitbezorger, die onmiddellijk *f* 200 aan voorschot vroeg en welk bedrag ook door A. werd betaald, omdat hij wist, dat ongeveer een dergelijk bedrag steeds moet dienen voor het doen van tal van eerste uitgaven in het belang van het geschil, zoo lang de Rechtbank nog geen eindbeslissing heeft uitgesproken. Het onderwerpelijk geschil had echter betrekking op een kleine handelsschuld en waar A. in het bezit van zijne papieren was en kon aantoonen dat hij de schuld voldaan had, dáár had, naar schrijver's meening, de kwestie toch wel in kort geding kunnen zijn behandeld.

De advocaat van A., n.l. Mr. C., deed dit evenwel niet en zoodoende werd A. op tal van kosten gejaagd, als: wegens zegelgelden, opgemaakte proces-verbaal, afgegeven afschriften van acten enz.

Terwijl deze zaak bij den Raad van Justitie hangende was, vertrok Mr. C. met verlof en nam Mr. D. diens praktijk over, met het gevolg, dat de zaak in de maand 1911 was afgewikkeld.

Zestien maanden waren dus voor de oplossing van een klein geschil noodig geweest.

Aan B. werd bij vonnis de eisch ontzegd en hij tevens veroordeeld in de kosten van het geding.

Op grond van dit laatste verkeerde A. in de veronderstelling, dat B. nu ook de *f* 200 voorschot aan Mr. C. zou kunnen voldoen, doch tot zijn groote teleurstelling moest hij bemerken, dat van een dergelijke oplossing niet alleen geen sprake was, maar dat hij ook nog eenige honderde guldens aan Mr. C. moest voldoen.

Of A. zich nu al op het vonnis beriep, gaf niets terwijl Mr. C. op zijn stuk bleef staan en zijn ingediende declaratie wegens gedane uitgaven buiten de *f* 200 bleef handhaven.

Dientengevolge ontstond een geschil tusschen A. en Mr. C.

A. werd bij deurwaardersexploit gesommeerd de schuld aan Mr. C. binnen 2 dagen te betalen en ontving daarbij een door den Raad van Justitie geverifieerde opgave van de gedane uitgaven. A. bleef echter in zijn weigerende houding volharden zoodat ná twee dagen ten zijnen huize beslag werd gelegd op zijne goederen en A. gedwongen den bijstand van een advocaat te Batavia in te roepen.

Of deze advocaat in een minnelijke schikking is kunnen treden met Mr. C., weet schrijver niet te vermelden: alleen kan hij het feit mededeelen, dat het beslag, waarvan hier sprake is, spoedig werd opgeheven en dat door A. geen cent behoefde te worden betaald.

Daarmede was het geschil natuurlijk uit den weg geruimd, doch dit neemt niet weg, zegt de schrijver, dat het tot leering kan strekken van de lezers der Perniagaän, wien hij aanbeveelt zich tweemaal te bedenken alvorens met tot 't instellen van civiele acties besluit.

Dergelijke geschillen komen z. i. voor partijen neer op groot tijdverlies, op aanzienlijke kosten en dikwijls op ernstige aantasting van het zenuwleven.

Het Indisch publiek sture in dergelijke gevallen steeds op minnelijke schikkingen aan, doch, voor het geval dit niet uitvoerbaar is en men een advocaat of procureur wel in den arm moet nemen, dan geeft schrijver den Raad om steeds vooraf een authentieke schriftelijke overeenkomst op te maken waaruit kan blijken, waartoe men wederzijds is verplicht, ook in het geval de procedure gewonnen wordt.

Bij de mededeeling van het bovenstaande heeft de schrijver zich alleen bepaald tot feiten, waaruit bestaande toestanden in Ned.-Indië kunnen blijken en de namen van de belanghebbende personen niet genoemd. Het doel daarbij was het publiek de gelegenheid te geven daaruit zijn voordeel te trekken en niet om welken persoon ook te grieven.

Alleen rekent de schrijver het tot zijn plicht hier bekend te stellen dat de naam van den Bataviaschen advocaat door wiens tusschenkomst het beslag ten huize van A. werd opgeheven is Mr. Th. Thomas, en dat die hulp werd verleend omdat, de declaratie van Mr. C., zijns inziens, niet billijk was.

Beschouwing over het huwelijk.

Sin Po, een te Batavia verschijnend Indo-Chineesch blad, geeft een uitvoerig verslag van de lezing, die Mr. P. H. Fromberg den 19den November j.l. in het Indisch Genootschap over De Chin. beweging op Java heeft gehouden.

Onder de onderwerpen, welke mr. Fromberg besprak, behoorde ook het voorstel, dat de regeering een burgerlijken stand voor Chineezen zou in het leven roepen en om te beginnen voor de Chineezen in Indië het monogamisch beginsel zou voorschrijven. *)

Dit geeft Penoelis (schrijver) aanleiding in dat blad een lange beschouwing over het huwelijk en het gezin als maatschappelijke instelling te geven. De slotsom waartoe hij komt is:

Ik weet niet of alle Chineezen voor monogamie zijn, maar wel weet ik, dat er vele Chineezen zijn die in monogamie leven en niets voor polygamie voelen. Ik hoop dan ook, dat mr. Fromberg's voorstel, dat de Nederlandsche regeering het monogamisch beginsel voor de Chin. in Indië voorschrijve een gunstig resultaat moge vinden, opdat de Chin.

*) Ter herinnering volge hieronder de volledige tekst van de hierbedoelde door mr. P. H. Fromberg verdedigde stelling:

De regeling van het familie- en erfrecht behoort te geschieden op den grondslag van het Europeesch recht met bevoegdverklaring van den Europeeschen rechter tot kennisnemen van geschillen. In elk geval behoort die regeling gepaard te gaan met de invoering van een burgerlijken stand en moet zij uitgaan van het monogamisch beginsel.

die zich op het gebied van den vooruitgang bewegen, ook in deze goede zaak voorwaarts zullen streven; want als het huwelijk en het gezinsleven van een volk goed gaan, dan zullen ook zeker de verschillende kwesties, die met huwelijk en gezinsleven in verband staan, zich in de goede richting bewegen.

Aldus de N. R. Crt., waaraan wij dit ontleenen.

Van Vreemde Koloniën.

PORTUGEESCHE KOLONIËN.

Volgens den correspondent te Lorenso-Marques, van het Transvaalsche blad de Leader, zou een petitie van Mozambique aan de regeering in Lissabon zijn gericht, die in haar aard reeds hoogst gewichtig, van verstrekkende gevolgen kan worden.

't Stuk, dat de handteekeningen draagt van de vertegenwoordigers in de Kamer van koophandel, de Vereeniging van vaste eigendommen, en de Bond van handelsmannen en handelsbedienden vormt een aan de Portugeesche regeering gericht ultimatum, om op te komen tegen de onverschilligheid van het moederland ten opzichte van de bezittingen op Afrika's Oostkust.

De onderteekenaars verklaren, als vertegenwoordigers van de niet-staatkundige vereenigingen van Lorenzo-Marques, dat zij genoopt kunnen worden tot haar eigen bescherming en in het belang der afgelegen provinciën, zelf de noodige maatregelen te treffen om de kolonie in staat te stellen haar ontwikkeling te verzekeren, gelijken tred houdende met de vorderingen der omliggende koloniën.

't Is, schrijven zij, misschien de laatste keer, dat zij zich tot de regeering wenden, want zij zijn het vragen moede. Zij herinneren aan hun vroegere verzoeken a. d. z. de verbetering van 't kanaal en van het strand voor Polana, van de kaden, een steenkolen-installatie, een droogdok, een behoorlijke gemeentelijke wetgeving, ontwikkeling van de gemeenschapsmiddelen vooral van de spoorwegen. Zij vragen ook overigens een degelijke wettelijke regeling, voor het bestuur, den omvang van de macht van den Gouverneur-Generaal en andere hooge ambtenaren, een ruime mate van zelfbeheer, naast de ambtenaren, die bekwaam voor hun taak behooren te zijn en dienovereenkomstig betaald zullen moeten worden.

De kolonie vraagt geen offer van 't moederl., zij maakt slechts aanspraak op wat meer waardeering en zij wenscht zich niet langer te moeten schamen over achterlijkheid in vergelijking met het Britsche gebied in haar nabijheid.

Zij besluiten met het verzoek aan de regeering om een einde te maken aan hun achterlijkheid. Getuigen van de vorderingen der Zuid-Afrikaansche Unie, willen zij zich deze ook deelachtig maken.

Een andere bron, de Standard, weet mede te deelen, dat de autoriteiten te Lissabon zich reeds ongerust begonnen te maken over de gisting in de kolonie en dat zij voornemens zijn een einde te brengen aan de uitingen van ontevredenheid, door er tot zekere hoogte aan tegemoet te komen. Maar Portugal is voorloopig niet in staat om ingrijpende verbeteringen toe te zeggen, alhans door te voeren.

Zou daar ook een jonge partij, den slakkegang moede, tot hervormingen verplichten, goedschiks als 't kan, kwaadschiks als 't moet?

***

In het nieuwe ministerie Affonso Costa, zit Almedia Ribeiro, oud-rechterlijk ambtenaar in de koloniën als minister van Koloniën. Bij ons geschil over Timor hebben wij echter meer te doen met den minister van Buitenlandsche zaken Gonsalves Teixera.

FRANSCHE KOLONIËN.

't Ministerie van buitenlandsche zaken, waaronder zooals men weet de Marokko-aangelegenheden ressorteeren heeft een nota uitgegeven betreffende den toestand in het Zuiden van het protectoraat, waaraan wij het volgende ontleenen:

Den 27en December trokken de colonnes Brulard en Simon Mogador binnen, onder toejuiching der bevolking, en was daardoor de afdeeling ontzet die eenigen tijd in de Dar el kadi opgesloten was geweest. Men herinnert zich dit voorval: gevolg van het verraad van den caïd Anflse en de mehalla van Moelay-Rechid, en de oproerige beweging, die er mede gepaard ging. Het is noodig geacht aan de afvalligen (de nota spreekt zelfs van traitres) een strenge bestraffing toe te dienen, om de rust te herstellen en de herhaling te voorkomen.

Hiertoe is een krijgstocht uitgerust, die onder algemeene leiding zal staan van generaal Franchet d'Esperey. De mobile colonne onder generaal Brulard zal bestaan uit: 5 bataljons, 7 sectiën mitrailleuses, 5 sectiën bergartillerie, 1 sectie veldartillerie en 2 eskadrons cavalerie.

Mogador blijft door een sterke reserve bezet, de tocht moet een heilzamen indruk maken in geheel Zuid-Marokko tot aan Sous.

Naar verwacht wordt zullen de operatiën slechts enkele dagen duren, al ontveinst men zich niet dat de oorlog in het doorsneden, zeer bedekte terrein tegen een bergvolk, dat zijn kracht in hinderlagen zoekt, eigenaardige moeilijkheden zal opleveren.

Eerlijk gezegd, kunnen wij die zeer optimistische verwachting dan ook niet deelen. Misschien heeft de bevolking, door de kleinere militaire verrichtingen, die vooraf zijn gegaan, de wijze partij gekozen van ernstig verzet af te zien, maar is dit niet het geval, dan zal het beoogde doel bezwaarlijk in enkele dagen bereikt kunnen worden.

Men geve aandacht aan de berichten over deze colonne.

***

't Heengaan van den minister van Oorlog, Millerand, tengevolge van het opnemen van den beruchten overste du Paty de Clam in het territoriale leger, leidt ook voor de koloniën tot een portefeuille-verandering. Minister Lebrun heeft Koloniën met Oorlog verwisseld, en is op zijn beurt vervangen door René Besnard, onder staats-secretaris bij Financiën.

Doch volgens de jongste berichten zal in de algemeene portefeuille-verwisseling, gevolg van de presidents-verkiezing, Besnard Arbeid krijgen en zou Jean Morel voor Koloniën bestemd zijn.

***

Evenals ten onzent, staat Frankrijk voor de toenemende moeilijkheid om in de behoefte aan vrijwilligers voor zijn koloniaal leger te voorzien. Uit een ministriëel voorschrift van eind December blijkt dat het aantal verbintenissen voor de koloniale troepen in 1902 was 3094, in 1906 slechts 1756, in 1911 maar 1304 en in 1912 hoogstens 1200. En ook dit (evenals bij ons) nieuwe bronnen voor aanvulling schijnen niet aan te wijzen, want wat de minister dan aanbeveelt om de dalende lijn weer wat te doen stijgen, schijnt ons al van bijzonder weinig belang.

Hij herinnert aan een nota van 31 Juli 1912, aan de militaire autoriteiten, om de dienstneming bij het koloniale leger in de hand te werken. Als de nota van 6 maanden geleden geen uitwerking gehad heeft en nu al in herinnering gebracht moet worden, schijnt daar geen redding van te verwachten.

De geneeskundige keuring kan misschien wat minder streng zijn, met name voor wat het gebit betreft. 't Heeft er iets van of het Fransche leger nog leeft in den tijd dat de patronen met de tanden opengescheurd moesten worden. Wat de voeding betreft, zullen oudere hoofdofficieren met een valsch gebit wel niet ongeschikt voor Marokko worden verklaard, waarom dan voor soldaten zoo strenge eischen? Als de raad van den minister alleen op de tanden doelt, kan hij, dunkt ons, dus wel verdediging vinden. Maar of dit het aantal vrijwilligers noemenswaard zal doen stijgen is een andere vraag.

De bepaling, dat geen minimum voor de lengte behoeft te gelden, als de man maar goed gebouwd en gezond is, en de aanbeveling om meer voortvarendheid te betrachten bij het opmaken en behandelen van de vereischte stukken en het uitbetalen der premiën zijn eveneens geen nieuwe maatregelen maar slechts een opwarming van reeds bestaande.

Wij brengen hier even in herinnering, dat de premie 160 *fr.* is voor een verbintenis in Marokko van 1 jaar, en het dubbele voor 2 jaren.

CHINA-MONGOLIË-TIBET.

Meer dan ooit beweegt de Chineesche politiek zich in raadselen. Toen de berichten heel stellig spraken van het tot stand komen der internationale leening, veroorloofden wij ons aan de juistheid van de verklaring te twijfelen. Inderdaad wordt er nu dan ook weer over onderhandelingen voor deze zaak geschreven en blijken deze niet vlot op te schieten.

Mongolië riep Rusland ter hulp en heeft afgevaardigden naar St. Petersburg gezonden. Maar tegelijk komen klachten uit Mongolië over het aanmatigend optreden van Russische handelslieden, die de bevolking afpersen, waardoor deze zeer tegen den machtigen nabuur gestemd wordt en verklaren eenige Mongoolsche vorsten van Rusland niets te willen weten.

Tibet zou zich reeds onafhankelijk verklaard hebben en met Mongolië tot overeenkomst geko-

men zijn om met vereende krachten het Chineesche juk af te werpen, waarbij op steun van Rusland en Engel. wordt gerekend. En alsof die zaak reeds driekwart met Engeland beklonken ware, overschreden Engelsche troepen de grens van Tibet, waar zij nauwelijks den Dalai Lama vriendschappelijk begroet werden, en hun het protectoraat over het land aangeboden werd.

China onmachtig iets van beteekenis te doen, blijft van de nood een deugd maken en verweert zich met nota's, protesten en, zooals wij mededeelden, zelfs met voorstellen tot arbitrage totdat — de nieuwe revolutie nieuwe Chineesche verrassingen zal brengen.

BRITSCHE KOLONIËN.

Oost-Afrika schijnt een goede toekomst tegemoet te gaan. In de kustlanden van het Britsche gebied neemt de waarde der landen zeer toe. In Mombassa bijv. verschilt de waarde van den grond van 30 tot 500, ja zelfs 1000 P.St. per acre. Ook in andere gedeelten van het protectoraat gaat de grond grif van de hand, zoo heeft een oud-parlementslid onlangs te Nairobi, 300 mijl in het binnenland, 600 acres gekocht voor 20.000 P. St.

De zijtak van de spoorlijn naar Oeganda tot aan het meer Magadi komt tot stand, niettegenstaande de moeilijkheden om werkvolk te krijgen.

De bevolking van het protectoraat is nu ongeveer 4000 Europeanen, 20.000 Aziaten op eenige millioenen inlanders. Op de hooglanden van ongeveer 5000 voet is het klimaat zeer gunstig voor den Europeaan.

Aangezien het moederland geen financieelen steun meer geeft, gaan er stemmen op om een vertegenwoordiging van de kolonisten in den wetgevenden raad te krijgen, die tot nu toe bestaat uit leden door het bestuur aangewezen.

***

In Zuid-Nigeria zijn de gemoederen heftig in beroering gebracht door het weder opstaan van een secte, die men sedert 10 jaren verdwenen achtte! Long Joejoe met zijn menschen-offers. Een invloedrijk hoofd Kanoe Okoroe heeft de invoering weer verkondigd. De Britsche ambtenaar, die dadelijk krachtig optrad, heeft daarbij zelf bijna het leven ingeschoten. Wel eigenaardig klinkt, dat ter wering van dien menschen-offer-dienst eenige der voornaamste aanhangers ervan — ter dood veroordeeld zijn.

TRIPOLIS.

Een Kon. besluit stelt de organisatie van het gouvernement van Libyë vast. Twee gouverneurs worden aangesteld, een voor Tripolitanië, met Tripolis als standplaats, de ander voor Cyrenaïque met Benghazi als hoofdplaats. De gouverneurs blijven tevens bevelhebbers der troepen.

DUITSCHE KOLONIËN.

De diamant-belasting voor Z. W.-Afrika is gewijzigd. Zij wordt 66% van de exploitatie-ontvansten, verminderd met 70% van de exploitatie uitgaven. Eenige bepalingen voorzien in de kosten van eerste inrichting en de amortissatie van het kapitaal.

***

Onlangs maakten wij melding van de met succes volbrachte ondernemingen van de luitenant Graetz, met auto en motorboot dwars door Afrika, en alweer is er sprake van andere plannen van dezen officier om de jongste uitvindingen te benutten voor een ontdekkingsreis. Hij wil nu een Duitsch-Engelsche expeditie per luchtschip organiseeren om N.-Guinea nader te verkennen. 't Denkbeeld is niet nieuw, maar bleef een denkbeeld. Professor R. Neuhausz schrijft er zeer gunstig over in de D. Kol. Zeitung van 11 Januari, hij verwacht groote resultaten, die bij een gewone expeditie niet te bereiken zijn door de groote moeilijkheden van het terrein, gevoegd bij de bijzondere schaarschte aan bevolking.

Oost- en West-Indisch Literatuur-overzicht.

De nieuwe aflevering der Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië opent met een zeer interessante studie van Dr. H. F. C. ten Kate over schilder-teekenaars in Nederlandsch Oost- en West-Indië en hun beteekenis voor de land- en volkenkunde. Te meer interessant, omdat, met uitzondering van Prof. P. J. Veth, en ook, hoewel onvolledig, de heer G. P. Rouffaer, niemand heeft getracht een kritisch overzicht te geven van hetgeen op dit gebied tot stand is gebracht.

De schrijver behandelt eerst Oost- en daarna West-Indië, in chronologische volgorde.

Al eerst blijkt, dat hij het in vele opzichten niet eens is met de kritiek van den heer Rouffaer op sommiger werk. Zoo zeide de laatste (in het voorwoord van Nieuwenkamp's Bali en Lombok), dat Pfyffer zu Neueck (Skizzen von der Insel Java 1829) de eerste was, die de „Indische dingen naar waarheid" teruggaf, terwijl dr. ten Kate de platen in Pfyffer's werk acht in alle opzichten lager te staan dan die van den majoor en ridder H. C. Cornelis, die de illustraties leverde voor Raffles, in 1817 verschenen: „Antiquarian, architectural and landscape illustrations of the History of Java."

Maar wat zullen we verder zeggen in de korte plaatsruimte, die ons toegestaan is; met aandrang raden we de in het onderwerp belang stellenden nader kennis te maken met de deskundige studie van Dr. ten Kate, die aan zijn artikel eenige reproductiën toevoegde van schilderijen, aquarellen en portretten, waarbij we zoo gaarne een reproductie gezien hadden van een der vermaarde doeken van wijlen Raden Saleh, den beroemden Javaanschen schilder.

Dr. J. de Hullu schrijft twee artikelen in deze aflevering, n.l. over de voeding op de schepen der Oost-Indische Compagnie; over de handhaving der orde en tucht op die schepen en vertelt verder, aan de hand van den toenmaligen Gouverneur-Generaal van Curaçao en onderhoorigheden, Vice-admiraal A. Kikkert, een en ander over Curaçao in 1817.

Uit het artikel, dat over orde en tucht op de Oostinjevaarders handelt, knippen we het volgende teekenende stukje:

„Het ergst van al plachten de moedwil en baldadigheid te woeden op de thuisreizen. Wanneer men onder de vaderlandsche kust kwam was het somwijlen met alle ontzag voor de bevelen van de meerderen gedaan. Men haalde den kokketel aan dek om dien in duizende gruizelementen te slaan, brak met geweld de bottelarij en de victualiekamer open, smeet de arakvaatjes in zee, hield in het kort zoo allerontzettendst huis alsof er in plaats van menschelijke wezens een troep dolle honden aan boord was. Zichier een tooneel, dat zich in 1701 afspeelde op een retourschip, naar het leven afgeschilderd door een die het als ooggetuige had bijgewoond. „Onze kok, niettegenstaande hij zich verstoken had, moest voor den draad komen, zij legden hem over de geheel met rookzwart bedekte ketels en sloegen hem met schuimspanen en lepels zoo onbarmhartig voor zijn achterste, dat hij er geruimen tijd lam van bleef en niet in staat was om op het Oost-Indische Huis zelf zijn kist en gage af te halen. Kortom men schaamt zich al den moedwil te vermelden, dien zij bedrijven. Kommandeeren geldt daar voor niets meer. De schipper dorst zich niet te laten zien en werd in zijn gezicht, terwijl de Bewindhebbers, die ons afdankten, er bij stonden, uitgemaakt voor een schelm, een rantsoendief en een menschenplager, en gedreigd dat men het hem aan den wal naar verdienste betaald zou zetten zooals naderhand ook te Middelburg geschied is, waar zij hem bijkans krom en lam sloegen"."

Een wetenschappelijke bijdrage levert Prof. Kern met zijn opstel: Een oud-javaansche steeninscriptie van Koning Er Langga.

Een uit ethnographisch oogpunt belangrijke en mooi geïllustreerde bijdrage is die van den heer G. Beker, bestuursassistent te Laboean Badjo, getiteld: Het oogst- en offerfeest bij den Naga-stam te Boa Wai (Midden-Flores).

Met een „Bijdrage tot de geschiedenis der zoogenaamde tweede expeditie tot herstel van het Nederlandsch gezag in Oost-Indië", sluit de heer P. H. van der Kemp deze interessante aflevering van het tijdschrift van het Kon. Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië.

Toeristenverkeer.

Van de Vereeniging Toeristenverkeer te Weltevreden, ontving de Java-Bode hare nieuwste uitgave, nl. een mooie en duidelijke wandelkaart van Garoet en omstreken.

Deze kaart is vervaardigd in navolging van hetgeen in sommige Europeesche badplaatsen geschiedt. De verschillende wegen en kenbare punten rond Garoet worden van wegwijzers voorzien, welke geheel overeenstemmen met die, welke op de kaart zijn geteekend, zoodat men gemakkelijk een gekozen wandeling kan volgen.

In een bij de kaart behoorend boekje is bovendien in de Hollandsche en de Engelsche taal een korte beschrijving der wandelingen gegeven; de duidelijke schaal geeft volloende inlichtingen omtrent de afstanden.

We geven bovengenoemde vereeniging in overweging haar uitgaven ook in Holland meer bekend te doen worden door het zenden van exemplaren aan bekende boekerijen, hetgeen niet anders dan bevordelijk aan haar doel kan zijn.

Mijningenieurs en geologen.

De kwestie „mijningenieurs of geologen voor opsporing van delfstoffen in Nederlandsch-Indië” schijnt nader tot een einde te komen. Nu weer schrijft Dr. G. G. S. Sandberg in de Ingenieur van Januari jl. er een artikel over. Trouwens in De Koerier en De Nederlander verschenen van dien auteur reeds artikelen over dezelfde aangelegenheid, die met „Mundus” onderteekend waren.

In zijn jongste artikel keert Jhr. S., de geoloog, zich hoofdzakelijk tegen Prof. S. J. Vermaes, den mijningenieur.

Tijdschrift Kon. Ned. Aardrijkskundig Genootschap.

Met betrekking op de Indiën bevat de eerste afl. van dit jaar van het T. K. N. A. G. de volgende bijdragen:

Een verkenningstocht over het eiland Soemba (vervolg), door H. Witkamp (met afbeeldingen). — Voorgenomen uitbreiding en verbetering van het Nederl.-Indisch telegraafnet (met kaart), door W. F. Andries Oosterbeek. — De eerste uit Nederland naar Suriname gezonden landmeters (1667), door F. E. Baron Mulert (vervolg). — Nota's betreffende zelfbesturende landschappen der Westerafdeeling van Borneo. Landschap Landak. — De exploratie van Nieuw-Guinea (met kaart). — Astronomische plaatsbepalingen van eenige punten in Suriname (met kaartje). — De grenzen van onze bezitting Suriname, door J. J. Staal. — Grensregeling op Timor.

Javaansche arbeiders op Samoa.

In het bijblad van De Aarde en haar Volken van heden, schrijft de Nieuwe Rott. Courant van 1 dezer, troffen wij een artikel aan over: Javaansche arbeiders op Samoa. Wij ontleenen er het volgende aan: Op de plantages van de Samoaansche eilanden begint men in den laatsten tijd al meer last te krijgen van gebrek aan arbeiders. Samoa is aan een werkzame plantersvereeniging rijk, die stappen gedaan heeft om de noodige arbeidskrachten van Java te laten overkomen.

De Kolonial Zeitung dit plan met ingenomenheid besprekende, wijst o. m. er op, dat de resultaten van pogingen der Indische regeering om de andere Soenda-eilanden, die veel dunner bevolkt zijn, en goede levensvoorwaarden bieden, te bevolken met Javanen, tot nu toe niet bijzonder aanzienlijk waren, gedeeltelijk omdat de Javaan slechts noode zijn vaderland met al de voordeelen, die het biedt, verlaat, gedeeltelijk omdat hij zich op de afgelegen eilanden niet veilig gevoelt tegenover de inlandsche bevolking.

Deze beide oorzaken, die den lust tot verhuizen bij de Javanen volgens het Duitsche blad beperken, wegen niet in zake de landverhuizing naar de Samoa-eilanden. Vooreerst wordt slechts bedoeld een verhuizing voor weinige jaren, waarna de Javaan, als hij wil, naar zijn vaderland kan terugkeeren, en in de tweede plaats zijn de veiligheid en de rust op Samoa verzekerd, terwijl de inlandsche bevolking vriendelijk en gastvrij is. Het landschap en de natuur hebben in veel opzichten overeenkomst met wat men op Java aantreft.

De onderhandelingen zijn reeds begonnen en men hoopt, ze tot een goed einde te brengen, wat een keerpunt voor de toekomst zou beteekenen voor de Samoaplanters. De Javaan is als een geschikt landarbeider bekend, al wordt hij, wat den tuinbouw aangaat, door de Chineezen overtroffen. De hoofdmoeilijkheid, die nog niet is opgelost is dat door de Nederlandsche regeering het in het leven roepen van een geregelde scheepsverbinding tusschen Batavia en Samoa verlangd wordt, opdat de terugkeer der Javanen naar hun vaderland te allen tijde mogelijk zij. Dien eisch acht het Duitsche koloniale blad alleszins gerechtigd, en het meent, dat het voor de Norddeutsche Lloyd niet moeilijk moet wezen de lijn Singapore, Batavia, Rabaul een verlenging te geven tot aan de Samoa-eilanden.

Het familieleven der Chineezen.

In het jongste nummer van het Indologenblad schrijft K. A. een artikel over het familieleven der Chineezen. Min of meer uitvoerig staat hij stil bij voorvereering, huwelijk, erfpacht, adoptie enz.

Het opstel beoogt overigens slechts belangstelling te kweeken voor een bevolkingsgroep, die voor a.s. Ind. bestuursambtenaren geen onbekende zal blijven. Verder schrijft v. E. een brief uit Weltevreden, waarin wat gekeuveld wordt over de bekende, door den heer en Mevrouw Van Deventer, bijgewoonde bijeenkomst te Batavia.

Een fabriek in Ned.-Indië voor bereiding van papier uit bamboe.

In de Dec.-aflevering van het Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw, leest men, dat eenige maanden geleden zich in Holland een syndicaat heeft gevormd om na te gaan of de bereiding van papier op Java loonend zou zijn en welke grondstoffen hiervoor het meest geschikt zijn. Dit syndicaat (onder leiding van den heer K. A. R. Bosscha), is thans reeds zoover gevorderd, dat bamboe in voldoende hoeveelheid voorkomt, zal spoedig tot het oprichten van een fabriek worden overgegaan. Voorloopig zal men zich bepalen tot het bereiden van de halfstof: de cellulose, en als alle bezwaren uit den weg zijn geruimd overgaan tot de bereiding van papiersoorten, bijv. voor die, welke gebruikt worden voor de reproductie van fijne gravures.

De redactie van genoemd tijdschrift vermeldt nog dat tot nu toe in Indië twee kleine fabrieken bestaan voor de bereiding van carton en hoopt, dat de bamboe papier-fabricatie weder een nieuwe industrie in Indië zal vormen, welke zeker een groote uitbreiding zal kunnen verkrijgen.

Ook wij hopen zulks maar willen toch de aandacht vestigen op een op papier van bamboe vervaardigde, gedrukte brochure, getiteld: Bamboe en ampas als grondstof voor papierbereiding, door Th. Routledge, vertaald door A. S. van Westrum (Arnhem, 1876), waarin groote voordeelen voor onze koloniën worden voorgespiegeld doch die op niets zijn uitgeloopen blijkbaar.

Bedoelde brochure van 1876, welke wij gaarne ter beschikking van belangstellenden of -hebbenden stellen, vangt aan met de volgende woorden:

„Het steeds meer en meer toenemend gebrek aan grondstof tot papierbereiding, heeft de aandacht der Industrie gevestigd op de vezelplanten, die in de warme luchtstreken weelderig groeien en eene onuitputtelijke bron uitmaken om in dat gebrek te voorzien. Geen vezelstof is daarvoor meer geschikt dan de Bamboe, niet alleen omdat ze gemakkelijk, goedkoop en in groote hoeveelheden kan geteeld worden, maar ook omdat de grondstof daarvan bereid uitstekend aan het doel beantwoordt.”

Tijdschrift voor Nijverh. en Landb. in N.-I.

Behalve de bovengenoemde bijdrage, bevat de December-aflevering van het T. v. N. en L.b. in N.-I. de volgende artikelen:

Kinazaken, door H. — Het rijstuitvoerverbod, door Oeconoom (deze schrijver verdedigt nu weer het verbod). — Nogmaals reclame voor Nederl.-Indië, door Abrahamson. — Hooger of middelbaar technisch onderwijs voor Nederlandsch-Indië, door G. Homan van der Heide. — Fabriek voor vervaardiging van springstoffen. — In- en uitvoerstatistieken van Ned.-Indië, door Importeur. — Het intenationale rubbercongres en rubbertentoonstelling. Batavia 1914. — Ambachtsonderwijs, door P. A. C. K. — Een en ander over de kaneelcultuur, door H.

De Java-Post.

Het Nr. van 13 December van het weekblad De Java-Post bevat een uitvoerig schrijven van Pastoor Van do Kolk, getiteld: „Van een sterfgeval en een doodenfeest”, dat weder een blik geeft op de zonderlinge gewoonten der Marindineezen op Nieuw-Guinea bij sterfgevallen.

Het sterfgeval betreft een jongetje, dat na verschillende formaliteiten wordt begraven.

Pastoor v. d. K. beschrijft zulks als volgt:

In den nammiddag had de begrafenis plaats, op een eigenaardige manier. Men groef een diepen, breeden kuil. Ongeveer een halve meter boven den bodem maakte men een soort bale-bale of brits van dikke sagostengels. Daarop werd het lijkje eerbiedig neergelegd, met het hoofd op het kleedje, dat hij pas van ons had ontvangen en naast zich een boog met pijlen, zijn drinknapje en vischangel. De vrouwen zaten rond het graf te weenen en klaagliederen te zingen, terwijl de mannen stil één voor één, het lijk nog eens kwamen zien en sprakeloos waren van droefheid of medelijdend zuchten: „Helaas, Nabi was zoo'n goede, schoone jongen!” Jeugdige dooden betreurt men altijd zeer: het geringe aantal kinderen zal er wel de reden van zijn.

Het graf werd gesloten met een deksel van sagostengels, waarover groote lappen boomschors werden gespreid, en daarover een dun laagje zand. Bamboetakken wierp men over het graf, om honden en varkens te weren; de vader plantte een stok aan het voeteneinde.

Den volgenden dag werd in tegenwoordigheid van de naaste familieleden het graf weder geopend. Ik kwam juist daar, toen men bezig was. Ik huiver haast om te beschrijven wat ik zag. Het lijkje was afschuwelijk opgezwollen: de oogen puilden wit omhoog; uit den open mond borrelden voortdurend water en bloed op; heel het lijf was bedekt met blaasjes. De vader daalde af in het graf, nam

zijn drinknap die hij half vol „wati" deed (een bedwelmend plantensap), en voor de rest vulde met het lijkvocht, dat hij overal uit de blaasjes,opving, na ze met een puntig schelpje te hebben doorgestoken. Daarna dronk hij alles in één teug leeg!

Heel het lijk bestreek hij verder met roode aarde zoodat het er weer vrij gaaf uitzag. Alleen het gezicht bleef iets afschuwelijks. In eene groote schelp die Nabi als versiersel op de borst had hangen, was toevallig bloed geloopen uit den mond. Zorgvuldig deed de vader het in een fleschje en nam het mee in zijn hut. Daarna werd het graf weer dicht gedekt zooals te voren. Later, als alleen het geraamte nog over zal zijn, zal men het graf opnieuw openen en het lijk „voor-goed" begraven onder het zand, op den bodem van het graf. De beteekenis van al die gebruiken heb ik nog niet kunnen achterhalen. Als men er naar vraagt luidt het antwoord onveranderlijk: „Dat is zoo onze gewoonte." Misschien weten zij zelf ook niet goed meer, wat het beteekenen moet; maar uit alles blijkt, dat het voortkomt uit eerbied voor het lijk en liefde."

Weekblad voor Indië.

Inhoud van No. 35: Een valsche leus, door M. van Geuns. — Het drijvend droogdok „Soerabaja" (met ill.). — Een olifantenjacht op Sumatra (met ill.). — Huldiging van een Chineeschen officier (met ill.) — Schetsen van 't Indische platteland. Van Kawat en de Ibis (slot), door Nederlander.

Leeszaal HEULSTRAAT 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, Onze West, Sumatrapost, Sumatrabode, Javabode, Bat. Nieuwsblad, De Padanger, De Sumatra-Courant, De Surinamer Courant, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, Het Witte Kruis blad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en Trou, Vrede door Recht, De stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Indologenblad, De Banier, Neerlandia, De Boodschapper, Revue économique, Ind. Gids, Teysmannia, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieëlen middenstand, Exportblad, Cultura, Deutsche Kolonial Zeitung, Ned. Zendingsbode, Maandbericht van het Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor Indië met Dames Weekblad, Insulinde, Deutsche Wochenzeitung für Niederland und Belgien, La Gazette de Hollande, Ned. Staatscrt.

En tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Het Bat. Nieuwsblad t/m 25 December 1912;
De Locomotief t/m 24 idem;
Het Soer. Handelsblad t/m idem;
De Sumatrapost t/m 27 idem;
De Sumatrabode t/m 26 idem;
Tjahaja Sumatra t/m idem;
Weekblad voor Indië no. 35;
De Banier no. 40;
Handelsberichten van het Min. van Landbouw;
De Inlandsche Nijverheid in West-Java als sociaal ethnologisch verschijnsel door C. M. Pleijte.
De vooruitzichten voor den Nederlandschen Arts in Ned.-Indië, door Dr. C. Winkler;
Beschrijvinche ende Historische Verhael van het Gout Koninckrijk van unea, door P. de Marees;
Witte Kruisblad no. 5;
Reizen en Trekken no. 1;
En Dalmatie (Note's d'une touriste).

MEDEDEELINGEN.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

De functiën van Secretaris van het Hoofdbestuur der Vereeniging „Oost en West" zijn door den heer A. A. C. Harting overgedragen aan den heer J. G. W. VAN DRIEL KROL, O.-I. amb en., met verlof te 's-Gravenhage.

Het secretariaat blijft gevestigd in de Heulstraat 17, waar de Secretaris, behalve Zon- en feestdagen, dagelijks te spreken is tusschen 9 en 12 uur des voormiddags.

HISTORISCHE OPTOCHT 1913.

Bij het Hoofdbestuur is het volgend schrijven ontvangen, gedagteekend uit 's-Gravenhage, 11 Jan. 1913:

„Namens het bestuur voor den Historischen Optocht heb ik de eer U te berichten, dat in het Allegorisch gedeelte, hetwelk aan het Historisch deel van den optocht zal voorafgaan, voorkomt eene allegorische voorstelling van het Moederland en de Koloniën. Onze Comm. meent, dat het op den weg van Uwe vereen. kan liggen deel te nemen aan den optocht en zoude het zeer op prijs stellen, indien dit gedeelte door leden van Uwe vereeniging zoude worden voorgesteld. Indien Uw bestuur in beginsel geneigd mocht zijn, dit denkbeeld te overwegen, zal ik hiervan gaarne mededeeling van U ontvangen. Ik hoop dan Uw bestuur in de gelegenheid te kunnen stellen de ontworpen teekening voor dat deel van den optocht, voor het geval Uw bestuur deze nog niet mocht bezichtigd hebben op een der dagen, waarop deze in de zalen van Pulchri Studio was tentoongesteld, te bezichtigen."

Hoewel het Hoofdbestuur met deze zaak geen rechtstreeksche bemoeienis kan hebben, verklaart het zich echter gaarne bereid om zijne tusschenkomst te verleenen, indien leden van onze vereeniging aan dien optocht wenschen deel te nemen en daarvoor zich in betrekking willen stellen met de daarvoor aangewezen commissie.

Van de Afd. Utrecht en Omstreken:

BIJZONDERE BIOSCOOPVOORSTELLING op **Donderdag 30 Jan. 1913**, in het Bioscooptheater „FLORA", *Oude Gracht, bij het Stadhuis.*

Begintijd 8 uur.

Namens het Bestuur:
J. E. van Oeveren van Schaik.
wrn. Secretaris.

Secretariaat: Predikheerenkerkhof 14b.

Van het Informatie-Bureau:

(*Heulstraat 17, Den Haag*).

Voor de smederij bij het marine-établissement te Soerabaja wordt gevraagd een bekwaam **vast-werkman-smid**, bestemd om bij gebleken geschiktheid mettertijd den baas smid op te volgen.

Hij moet zijn van een uitstekend physiek gestel, hetgeen zal moeten blijken uit een geneeskundig onderzoek vanwege het Departement van Koloniën. Hij mag niet jonger dan 22 en niet ouder dan 30 jaar zijn.

Hij is gehouden zich te verbinden voor den tijd van 3 jaren, in te gaan met den dag van ontscheping in Ned.-Indië.

Na verstrijking van het 3-jarig verband kan hij zich opnieuw voor gelijken termijn verbinden, mits zijn diensten van dien aard zijn geweest, dat de Regeering op zijn behoud prijs stelt.

Bij vacatures kan hij onder gelijke voorwaarden in vasten dienst worden opgenomen, in welk geval hij burgerlijk ambtenaar wordt, zoodat op hem als dan van toepassing zijn de bepalingen omtrent de burgerlijke pensioenen, de verloven, het weduwen- en weezenfonds van burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië enz. Vacatures in de opzienersbetrekkingen worden bij voorkeur aangevuld uit het vaste personeel.

Het traktement van den uit te zenden persoon zal bedragen *f* 150 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar N.-I. en eindigende met den dag volgende op dien van expiratie van het verband, welk traktement bij gebleken geschiktheid en ijverige plichtsbetrachting (ter beoordeeling van den commandant der zeemacht in Nederl.-Indië), kan klimmen tot *f* 175 's maands, door twee jaarlijksche verhoogingen van *f* 12.50 's maands.

Voorts wordt, zoolang aan het marine-établissement 8 uur per dag gewerkt wordt, eene toelage genoten van *f* 25 's maands boven het overeengekomen maandelijksche traktement.

Aan de uitzending is verbonden:

a. overtocht voor gouvernementsrekening met gezin naar Indië als passagier der 3de klasse;

b. eene gratificatie voor uitrusting ten bedrage van *f* 350, waarvan hier te lande vóór het vertrek *f* 250 en bij aankomst te Batavia *f* 100 wordt voldaan;

c. de verplichting om — wanneer men binnen 3 jaren na ontscheping in Indië den dienst verlaat om andere reden dan welbewezen ziels- of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van de Regeering), of wanneer men niet binnen den aan te wijzen termijn naar Indië vertrekt, dan wel de reis derwaarts moedwillig afbreekt — de gratificatie voor uitrusting en overtochtskosten terug te betalen. Daarvoor wordt eene schriftelijke verbintenis gevorderd, inhoudende tevens de verklaring, dat men bekend is met het contract, gevoegd bij deze bekendmaking, hetwelk men moet aangaan alvorens bij het marine-établissement te Soerabaja te worden te werk gesteld.

Aan de sollicitanten wordt geen vergoeding gegeven voor reis- en verblijfk. en verzuim van tijd in verband met de keuring voor physieke geschikt

en met de proef voor bekwaamheid af te leggen op 's Rijks werf te A'dam. Voor zoover noodig nadere inlichtingen te bekomen bij den directeur commandant der Marine te Amsterdam.

Sollicitanten moeten vóór 15 Februari a.s. aan den Minister van Koloniën een op zegel geschreven request inzenden en daarbij overleggen:

1o. getuigschriften van de fabrieken en werkplaatsen waar men gewerkt heeft;

2o. een bewijs van goed maatschappelijk gedrag afgegeven door den burgemeester hunner tegenwoordige woonplaats, na dagteekening dezer;

3o. een bewijs van voldoening aan de militie, afgegeven door den burgemeester der gemeente, waarvoor zij geloot hebben en

4o. een uittreksel uit hunne geboorte-akte.

De requesten moeten inhouden of de sollicitant al dan niet is gehuwd, en casu quo het aantal en den leeftijd zijner kinderen.

Eerste overeenkomst met een uit Nederland uitgezonden vasten werkman voor het marine-établissement te Soerabaja.

CONTRACT

Gesloten tusschen . . . . directeur van het marine-etablissement te Soerabaja, krachtens machtiging verleend bij beschikking van den commandant der zeemacht van . . . . ter eenre en . . . . ter andere zijde

I. De contractant ter andere zijde verbindt zich voor den tijd van 3 jaren, ingaande met.............. (den dag van ontscheping te Tandjong Priok), om als vaste werkman op het marine-établissement te werken.

II. De contractant ter eenre is verplicht den contractant ter andere zijde gedurende den duur van het contract na ommekomst van elke maand uit te betalen eene bezoldiging van *f* 150 vrij van eenige korting ten behoeve van de burgerlijke pensioenen en het weduwen- en weezenfonds, welke bezoldiging bij gebleken geschiktheid en ijverige plichtsbetrachting (ter beoordeeling van den commandant der zeemacht) kan worden verhoogd tot een maximum van *f* 175 (eenhonderd vijf en zeventig gulden) te bereiken door twee jaarlijksche verhoogingen van *f* 12.50.

Bij ziekte wordt vol traktement genoten, doch gedurende niet langer dan zes achtereenvolgende maanden.

III. Den contractant ter andere zijde wordt tijdens den duur van dit contract het recht op vrije geneeskundige behandeling en kostelooze verstrekking van medicijnen verzekerd, op denzelfden voet als voor het overige personeel werkzaam aan het marine-établissement is bepaald.

IV. Ten opzichte van den contractant ter andere zijde zullen voorts van toepassing zijn de voor het personeel van het marine-établissement geldende voorschriften, ook die nopens het opleggen van straffen en het toekennen van premiën.

V. Indien aan den contractant ter andere zijde ten derden malen eene boete zou moeten worden opgelegd, wegens een der overtredingen bedoeld in de in art. IV der overeenkomst genoemde voorschriften, kan in plaats van deze strafoplegging de overeenkomst door den contractant ten eenre worden opgezegd.

In dat geval wordt de contractant ter andere zijde geacht onmiddellijk uit den dienst te zijn ontslagen zonder eenige verdere aanspraak op uitbetaling van loon dan tot en met den dag van ontslag.

VI. Voor het geval de contractant ter andere zijde voortdurend geen voldoend en behoorlijk werk aflevert zal door eene commissie van 3 leden worden uitgemaakt of hij zijn traktement nog waard wordt geacht en zal in het ontkennend geval de contractant ter andere zijde genoegen hebben te nemen met een nader door die commissie te bepalen maandloon dan wel het contract zijn verbroken. De hier bedoelde commissie zal bestaan uit een door den directeur van het marine-établissement en een te Soerabaja aanwezig door den contractant ter andere zijde aan te wijzen leden-deskundigen die te zamen een arbiter kiezen uit het ingenieurspersoneel van scheepsbouw of uit de aan het marine-établissement gedetacheerde officieren-machinist.

VII. De contractant ter andere zijde heeft e.q. zijn wettig gezin recht op vrijen overtocht van Indië naar Nederland als passagier der 3e kl.:

na expiratie van dit contract;

bij verbreking van dit contract door contractant ten eenre wegens welbewezen ziels- of lichaamsgebreken van contractant ter andere zijde, buiten diens toedoen ontstaan — het bestaan van deze ziels- of lichaamsgebreken zal moeten worden gestaafd door eene over te leggen geneeskundige verklaring —, mits binnen één jaar na den datum van het verstrijken of verbreken van dit contract van dit recht wordt gebruik gemaakt.

VIII. De kosten van de voor dit contract benoodigde zegels worden betaald door den contractant ten eenre.

Soerabaja, 191 .

De contractant ter eenre,

De contractant ter andere zijde,

(Ned. Staatscourant van 15 Jan. 1913, No. 12.)

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 20 Dec. 1912. No. 102.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: 9 maanden verlof aan den ass.-res. F. C. Vorstman; 1 jaar aan den houtvester A. A. Quanjer; 9 maanden aan den electrotechnisch ambtenaar J. de Graaff, den controleur A. Barthelemy en aan den onderwijzer L. van der Sluijs.

Ontslagen: op verzoek eervol de commies L. M. P. B. Braun; de ambtenaar G. Ardesch; de idem J. O. van Heuven van Staereling, de telegraafopz. W. J. Wijnschenk.

Benoemd: tot directeur der gevangenis te Soerabaja E. Wijbenga; tot ingenieur B. O. W., J. W. F. C. Proper en J. Ph. van Batenburg; tot architect A. Meyboom, A. B. C. Kolmus, G. J. H. Koen en E. G. Th. Burgers; tot ambtenaar 4e klasse In- en uitvoerrechten F. Meister, A. A. Posthumus, R. C. A. Braun, A. F. W. Kleist, E. H. Ferguson, W. F. H. Th. A. den Baas en J. F. Sauerbier; tot secretaris der residentie Bali en Lombok H. Ch. Gooszen; tot secretaris der res. Menado H. F. N. Roskott; tot opzichter bij de S.S. op Java T. van den Bout, G. Posma en P. C. Ringeling; tot onderwijzer 3e klasse te Koetoardjo W. F. Bekker; tot idem 1e klasse te Gombong H. D. ten Berge; tot 1en klerk L. M. J. van Dijck en W. E. Hompe.

Militair Departement.

Geplaatst: te Soerabaja de off. van gezondh. C. C. Meijer; te Tjimahi de idem J. P. de Bats; te Batavia de paardenarts J. M. G. Numans.

Overgeplaatst: naar Soerabaja de off. van gez. Dr. P. R. Hausman; naar Long Iram de idem E. Gottlieb; naar Palembang de idem Dr. N. L. Schoorel; naar Djambi de idem G. J. Boswinkel.

Uit de Javasche Courant van 24 Dec. 1912. No. 103.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den veearts J. H. Ch. Vermeer en aan den commies L. Grashuis; 10 maanden aan den directeur van de fabriek der opiumregie J. W. van Eek.

Ontslagen: op verzoek eervol de opzichter V. G. Jansen; de onderwijzer Angga Winangoen; de opziener W. G. R. Botelho; de politieopziener A. J. P. Volder; de klerk F. Gemser.

Benoemd: tot hoofdingenieur E. Middelburg; tot werktuigkundige C. Cornelisse; tot adjunct-chef S.S. op Java J. W. Haag; tot opziener bij het mijnw. J. F. de Corie; E. F. Pohler; W. W. Vreugdenburg, C. B. H. Pottkamp, J. Th. Soekias en H. J. Eijsma; tot hoofdopziener J. F. de Corte; tot commissaris van politie 2e kl. D. Gouwen; tot ingenieur van het mijnwezen A. C. de Jongh, Th. C. van Wijngaarden, E. A. Douglas, W. H. D. de Jongh, W. F. F. Oppenoorth, Dr. H. A. Brouwer, Ph. W. Timmermans, M. W. Julius, L. Löb A. van der Ham, G. W. Mallée, H. J. van Lohuizen en J. B. van der Drift; tot boormeester H. A. Reijdom; tot hoofdboormeester Jhr. J. Th. Goldman Jr.; tot regent van Magetan Raden Toemenggorong Hadiwinoto; tot patih van Ngawi Raden Tjokroamiprodjo; tot wedana van Maospati Raden Dirdjoprawiro; tot controleur in de res. Pasoeroean W. de Keizer.

Geplaatst: in de res. Preanger de contr. A. F. Lens; in Cheribon de idem V. de Leeuw.

Benoemd: tot controleur in de res. Oostk. van Sumatra H. J. Bernelot Moens; in de res. Benkoelen E. van Duyvenboode Varkevisser.

Geplaatst: in de res. Palembang de contr. L. D. de Roock; in Atjeh de idem C. Schultz.

Militair Departement.

Verleend: 10 maanden verlof aan den kolonel d. genie W. R. de Greve; 2 jaar aan den kapitein der inf. G. Ström; een jaar aan den onderluitenant Th. Akkerman.

Ontslagen: op verzoek eervol de off. van gez. C. J. de Vries Robess; de hoofdverpleegster Mej. A. E. van den Berg.

Geplaatst: bij het garnizoens-bat. der Westerafd. van Borneo de kap. E. Kepper; te Semarang de id. J. Leijds; bij het 20e bat. de idem W. B. Regenhardt.

Vereeniging OOST en WEST

Afdeeling 's-GRAVENHAGE.

Aan het **Bureau LAAN VAN MEERDERVOORT 187**, zijn van **10—12** en van **2—4** uur inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.
Men kan die inlichtingen ook per brief vragen aan den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer G. C. A. DE WITT, **Reinkenstraat 56.**

Acht dames en één heer voor pianolessen.

Eene dame voor het geven van lessen in de Eng. taal.

Twee dames voor het geven van lessen in de Fransche, Duitsche en Engelsche taal; waarvan ééne met hoofdacte middelb. Engelsch en Lager Fransch en Duitsch.

Jonge Dame (diploma Zang en Muziek) voor hulp in huishouden en les geven aan kinderen.

Een heer, oud-onderwijzer Kweekschool voor Inl. onderwijzers, voor het geven van lessen in de Mal. taal.

Eene jonge dame voor het geven van lessen in teekenen en schilderen.

Twee jonge dames voor Gouvernante naar Indië, waarvan eene H.-acte heeft.

Twee dames v. vioollessen, ook aan eerstbeginnenden.

Drie jonge dames voor kinderjuffrouw naar Indië, waaronder twee die reeds in Indië waren.

Eene jonge dame, bekend met moderne talen, voor machineschrijven en stenographie.

Jonge wed., verpleegster, om met familie, voor toezicht kinderen of verpleging ziekelijke dame, de reis mee naar Indië te maken.

Dame, 24 j., Prot., voor waarneming huishouding bij oude dame of heer.

Eene Dame voor zanglessen.

Twee heeren voor het geven van lessen in Maleisch en Javaansch, waarvan één ook in Indisch Staatsrecht.

Eene Dame v/h. geven v. lessen aan spraakgebrekkigen.

Eene dame voor 't geven van lessen in de Fransche taal

Een heer voor muzieklessen.

Eene Dame voor administratieve werkzaamheden.

Twee bekw. linnennaaisters, waarvan een uit naaien gaat van 9—5 uur.

Gep. O.-I. ambt. voor „schrijven van schetsen in Holl. en Ind. bladen (tijdschriften) over Ned. b.v. Friesche en Ind. onderwerpen van verschillenden aard".

Dame, m. l., prot., West-Indische, voor gezelschap bij oude dame of voor waarnemen huishouding.

☞ Indische dienstboden kunnen zich aangeven in **LAAN v. MEERDERVOORT 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; Voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.
Leden van O. en W., geen direct belangh. worden verzocht zoo noodig hunne hulp hierin te willen verleenen.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Obrechtstraat 363, 's-Gravenhage, — Javaansch.
D. A. P. KOK, Edisonstraat 58, 's-Hage, — Maleisch — gediplomeerd.
W. F. H. EPKE, v. Slingelandtstraat 151, 's-Hage, — Javaansch en Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden, — Javaansch. Maleisch. Madoereesch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, **Heulstraat 17, Den Haag,** zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Jaarverslag der Vereen. 1911, geldelijke verantwoording van het Hoofdbestuur over het jaar 1911, enz.**
en
Opgave van de Eereleden, de samenstelling der verschillende besturen en commissies
Prijs: 1 exemplaar f 0.20 en f 0.03 frankeerkosten.

b. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar f 0.10, 50 ex. f 2.80;
voor Departementen en Leden der *Maatschappij tot Nut van het Algemeen* **f 2.20 per 50 ex.**, plus 25 cent voor frankeerkosten.

c. Onze Oost II: **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar 5 cent, 50 ex. f 2.—;
voor Departementen en Leden der *Maatschappij tot Nut van het Algemeen* **f 1.55 per 50 ex.**, plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, **Heulstraat 17**, de Firma MARTINUS NIJHOF, **Lange Voorhout 9, Den Haag,** en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. **Onze West:**
I. De Kolonie Suriname, door REMAN IRÜS;
II. De Kolonie Curaçao, door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar f 0.25 en f 0.03 frankeerkosten.

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.
No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten voor den Nederlandschen arts in Nederl.-Indië.**
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

INSCHRIJVINGSBILJET.

Ondergeteekende wenscht in te schrijven

voor het hulp- of ondersteuningsfonds der Vereen. „Oost en West”: f ....

NAAM: WOONPLAATS:

Inzenden aan het Hoofdbureau van „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag.